

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК: 101+321+371.8

КРИМЕЦЬ ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

**ФЕНОМЕН ВЛАДИ В УПРАВЛІННІ
НАУКОВО-ОСВІТНІМ ПРОСТОРОМ**

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора філософських наук

КИЇВ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий консультант – доктор філософських наук,
старший науковий співробітник
САМЧУК Зореслав Федорович.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
ВОРОНКОВА Валентина Григорівна,
Запорізька державна інженерна академія,
завідувач кафедри менеджменту
організацій та управління проектами;

доктор філософських наук, професор
БОРІНШТЕЙН Євген Русланович,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри філософії та соціології;

доктор філософських наук, професор
ПАСЬКО Ярослав Ігорович,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
професор кафедри філософії.

Захист відбудеться 30 березня 2017 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.01 в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, Україна, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, дев'ятий поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, Україна, м. Київ, вул. Бастіонна, 9.

Автореферат розіслано 28 лютого 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Грищенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Феномен влади завжди привертав до себе пильну увагу представників соціально-політичної та філософської думки. Якісні особливості його прояву залежать від історичного контексту, своєрідності соціальних умов, наявності відповідних форм правління, рівня економічного, соціокультурного розвитку суспільства та інших чинників. Соціально-філософський аналіз влади не тільки дозволяє розширити уявлення про даний феномен, а й дає можливість по-новому поглянути на окремі сторони владних відносин у сучасному світі взагалі та в нашій державі зокрема.

Україна є молодого демократичною правовою державою. Єдиним джерелом влади в Україні є народ, що в умовах надскладних викликів сучасності, продемонстрував свою активну громадську позицію на хвилі національного піднесення. Сучасне українське суспільство висуває комплекс професійних і морально-етичних вимог як до окремих представників влади, так і до владних відносин в цілому. У цьому зв'язку виникає потреба розробки наукового підґрунтя та підготовки за допомогою оптимізації науково-освітнього простору якісно нових керівних кадрів для впровадження значного кола суспільно-політичних реформ з метою гуманізації та оптимізації сфери соціального управління в Україні з урахуванням як кращого національного, так і провідного світового досвіду.

Слід враховувати, що у світі за останні десятиліття відбулися радикальні зміни, пов'язані з нестримною глобалізацією, інформатизацією та транс-економічними перетвореннями соціального простору. Сучасне суспільство все більше заявляє про себе як контрфактичне «суспільство знань». Це зумовлено тим, що інформаційний потенціал соціуму постійно примножується як у просторі, так і в часі, докорінно змінюючи характер природних і суспільних явищ. Міжнародне співтовариство сьогодні об'єднує зусилля у сферах науки та освіти. Наука та освіта взаємоінтегруються. Науково-освітній простір стає контекстом, мірилом і перетином більшості векторів соціального управління. Саме в науково-освітньому просторі формується активна, відповідальна, цілеспрямована і креативна особистість, яка має стати основним суб'єктом системи владних відносин.

Дисертаційне дослідження виконано у річищі неогуманістичного підходу до вивчення влади як комплексного феномену, що актуалізується в соціальному та інтерсуб'єктивному просторі і являє собою підґрунтя для гармонізації суспільних відносин. Філософська традиція, яка покладається в основу авторської концепції, бере свій початок з Античної Греції та Риму (Солон, Перікл, Тіт Лівій, Цицерон, Юстиніан), де закладено ідейні основи природної демократії. У Новий час цю традицію продовжують Г. Гроцій, Дж. Локк, Вольтер, К. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро, Ж. Кондорсе, Дж. С. Мілль, Ш-Л. Монтеск'є, Ж-Ж. Руссо, А. де Токвіль, які привнесли у гуманістичній підхід до розгляду влади ідеї лібералізму, природних прав людини та договірного походження держави заради захисту прав і свобод громадян.

У дисертаційному дослідженні здійснена критична рецепція концептуальних ідей про владу Платона, Аристотеля, Н. Макіавеллі, Г.В.Ф. Гегеля, А. Шопенгауера,

Ф. Ніцше, М. Вебера та підкреслена теоретична значущість проектів гармонічного соціального управління суспільними відносинами у працях І. Канта та П. Сорокіна.

У роботах З. Баумана, П. Вірильо, Е. Гіденса, П. Дракера, Н. Лумана досліджується відповідність владних відносин соціальній реальності інформаційно-комунікативного типу. Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко, П. Бурдьє, Ж. Бодрійяр, Ж. Дерріда, Ф. Фукуяма та ін. вказують на переміщення владного вектора від центру до периферії та наполягають на змінах у способі сучасного філософствування: децентрації, делогізації та деметафізації.

В українській філософській традиції автор спирається на ліберально-гуманістичний підхід до осмислення влади у контексті національного розвитку, де визначальними є визнання людської особистості вищою цінністю та ідея самовідданого і чесного служіння народу в ім'я його світлого майбутнього. Представники цієї традиції (М. Драгоманов, Т. Зіньковський, І. Франко, Л. Українка, Т. Шевченко) критерієм дійсного поступу вважали емансипацію людської особистості, звільнення її від соціального й національного гноблення, утвердження у політичному житті принципів соціальної справедливості. У дисертації також залучені теорії «сродності» із собою, своєю працею, своїм народом Г. Сковороди, М. Грушевського та доброчесності як «чесності з собою» В. Винниченка, а також критично переосмислені ідеї В. Липинського і Д. Донцова у контексті формування національної еліти.

У сучасній українській філософії визначальним для осмислення влади на засадах неогуманізму став доробок тих дослідників, які обґрунтовують принципи антропологізму і людиноцентризму в науково-освітньому та інформаційному просторі (В. Кремень, С. Кримський, В. Лях, В. Рябченко, І. Степаненко, В. Табачковський, В. Ткаченко, Т. Троїцька, В. Шинкарук та ін.). Автор спирається на дослідження Т. Андрущенко, М. Бойченка Л. Губерського, С. Калашнікової, М. Михальченка, С. Пролеєва, З. Самчука з метою розкрити особливості організації і функціонування влади у сучасному українському суспільстві; Є. Борінштейна, В. Воронкової, В. Ільїна, С. Курбатова, О. Пунченка, П. Сауха, Н. Скотної, І. Степаненко, О. Слюсаренко – задля аналізу складних трансформаційних процесів сучасної науково-освітньої сфери України; роботи В. Андрущенко, В. Зінченка, В. Кременя, В. Лугового, Я. Паська та ін., які доводять, що в умовах становлення інформаційного суспільства, наука і освіта утверджується як стратегічні напрями актуалізації влади та чинники суспільного поступу.

Міждисциплінарний напрям дослідження феномену влади як синтез філософських, політологічних, психологічних і педагогічних підходів представлено у працях А. Бадью, Л. Бентлі, Р. Берка, І. Бенджаміна, С. Жижека, Д. Келлнера, Р. Ліктмена, П. Макларена, Г. Мьєрі, Р. Якобі та інших науковців. У дослідженнях представників соціальної філософії освіти (Д. Келлнер, Г. Жиру, П. Макларен, М. Фостер, Р. Вінтер, М. Ваврус, Ж. Рансьєр та ін.) розкриваються перспективи формування інтегрованої соціально-гуманістичної системи управління освітою в контексті розвитку інститутів громадянського суспільства.

Наукова проблема дослідження полягає в обґрунтуванні методологічних засад визначення влади у контексті управління сучасним науково-освітнім простором.

Вона набуває актуальності крізь призму наявних протиріч. З одного боку, соціальні відносини в умовах інформаційно-комунікативного, постіндустріального суспільства в світовому науково-освітньому просторі кардинально змінилися і виникла необхідність нового, адекватного їм характеру влади і соціального управління, а з іншого, – зміст владних відносин в Україні протягом довгого часу зберігав залишкові радянські ознаки і відповідав вимогам, що детермінувались ще індустріальним суспільством і наразі потребує оптимізації.

Недостатньо дослідженим у соціальній філософії є проблема прогнозування розгортання владних процесів у науково-освітньому просторі. У роботі обґрунтовується необхідність розвитку досліджень у даному напрямку, доводиться, що в умовах глобальних змін у світі ця проблема набуває не тільки особливого теоретичного, а й значного практичного значення, адже освіта і наука в добу глобалізації – це чинники соціальної стабільності, економічного добробуту країни, її конкурентоспроможності та фактори зміцнення національної безпеки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної теми «Вища освіта як фактор подолання ціннісного розколу в Україні (державний реєстраційний номер – 0112U02215). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Інституту вищої освіти НАПН України, протокол № 7/10 від 29. 09. 2014 р. Запропонована робота спрямована на дослідження соціально-філософських та методологічних засад управління науково-освітньою сферою.

Об'єкт дослідження – влада як соціокультурний феномен.

Предмет дослідження – феномен влади в управлінні науково-освітнім простором.

Мета дослідження – концептуалізувати владу як соціокультурний феномен у контексті управління науково-освітнім простором та визначити соціально-філософську специфіку процесів управління у сфері науки та освіти в Україні.

Реалізація поставленої мети передбачає постановку і виконання таких **завдань**:

- визначити філософсько-методологічні засади дослідження влади як соціокультурного феномена;
- дослідити інтрасуб'єктивні аспекти вираження феномену влади;
- здійснити ретроспективний аналіз основних форм владного буття суспільства у процесі історичного розвитку;
- засобами соціально-філософського аналізу розкрити специфіку трансформації владних відносин у сучасному інформаційному суспільстві;
- проаналізувати особливості функціонування науково-освітнього простору в контексті формування владних відносин нового типу;
- розкрити соціально-філософські аспекти управління науково-освітнім простором;
- визначити принципи і механізми реалізації владних відносин у науково-освітньому просторі;
- окреслити аксіологічні аспекти специфіки влади в науково-освітньому просторі інформаційного суспільства;
- виявити специфічні особливості владних відносин в управлінні військовим

науково-освітнім простором;

- обґрунтувати необхідність стратегічного управління науково-освітнім простором в умовах інтернаціоналізації;
- визначити шляхи інтернаціоналізації та оптимізації владного вектору в контексті управління науково-освітнім простором сучасного українського суспільства.

Методи дослідження. Реалізація мети дослідження, необхідність вирішення поставлених завдань зумовили синтез в межах гуманістичної парадигми методологічного і соціокультурного підходів та здійснення соціально-філософського аналізу задля дослідження влади як складного багатовимірного феномену.

Феноменологічний підхід дозволив дослідити природу феномену влади та владних відносин у руслі аналізу проблем людської свідомості та буття людини як світу безпосереднього інтерсуб'єктивного життєвого досвіду. Завдяки аксіологічному підходу в дослідженні підкреслено ціннісно-орієнтаційну сферу актуалізації влади у науково-освітньому просторі сучасного інформаційного суспільства; методи формалізації та ідеалізації використовувалися при виділенні її первинних типів.

Методологічні принципи дослідження проблеми управління науково-освітнім простором ґрунтуються на положеннях критичної соціальної теорії, сформованої на її основі соціальної філософії освіти, критичної педагогіки, глобалістики, зокрема, на концепції соціальної деліберативності та суспільної субсидіарності, що визначають загальні принципи суб'єкт-об'єктної взаємодії на інституційному рівні суспільної практики в усій її сукупності на даному етапі її соціально-історичного, культурно-цивілізаційного та освітньо-наукового розвитку.

Міждисциплінарний підхід у поєднанні з методом екстраполяції результатів наукових досліджень дозволив значну увагу зосередити на виявленні теоретичних положень, що обумовлюють концептуальність, системність існуючих підходів щодо розуміння науково-освітнього простору, та з'ясуванні сутнісних аспектів влади, що лежать в його основі. Системно-структурний метод дозволив визначити епістемологічні аспекти актуалізації влади у науково-освітньому просторі, що в поєднанні з історичним методом, надало можливість простежити генезис розвитку предмета дослідження у статичному та динамічному вимірах.

До методологічного апарату дослідження увійшли провідні ідеї постмодернізму та постструктуралізму, принципи системного аналізу складних, багатомірних нелінійних систем, якими є як сучасне суспільство, так і сучасний науково-освітній простір. Розгляд основних тенденцій розвитку владних відносин у науковому та освітньому просторі українського суспільства, а також оцінка можливих перспектив формування та подальшої еволюції суспільних відносин, які передбачають звернення до дослідження процесів, поки ще далеких від свого завершення, актуалізували використання методів ймовірного соціального прогнозування та теоретичного моделювання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше в сучасній українській соціальній філософії виконано дисертаційне дослідження, в

якому концептуалізовано владу як складний соціокультурний феномен у контексті управління науково-освітнім простором та визначено специфіку процесів управління у сфері науки та освіти в Україні в умовах сучасних цивілізаційних трансформацій.

Уперше:

– за результатами комплексного соціально-філософського аналізу владу концептуалізовано як складний соціокультурний феномен, що проявляє себе у багаточисельних буттєвих планах, що доповнюють і обумовлюють один одного, а саме: в онтологічному – як об’єктивація та суб’єктивація волі; в гносеологічному – як когнітивна спрямованість до пошуків істини, в екзистенційному – як підґрунтя для оптимізації власного існування, в аксіологічному – як фундаментальна соціокультурна цінність; у суспільно-політичному – як соціальний ресурс, що актуалізується в процесі соціального управління, в морально-етичному – як соціальна відповідальність, ступінь якої визначає рівень і якість влади;

– науково-освітній простір концептуалізовано як інтерактивно-організоване середовище, основними механізмами формування якого є інформаційна та волева взаємодія суб’єктів наукової та освітньої діяльності, що спрямовуються спільними соціально-значущими цілями, керуються єдиними принципами вирішення науково-освітніх завдань, проте визначаються принциповою можливістю реалізації індивідуальної творчої свободи під час вибору засобів і шляхів досягнення поставленої мети. Цілісність науково-освітнього простору забезпечується за рахунок взаємодії його елементів і зв’язків між ними за умов наявності єдиної концепції управління;

– розроблено конвергентну теоретичну модель формування багатовимірного науково-освітнього простору, що включає науковий, освітній і соціально-особистісний інтерсуб’єктивний простори, відображає зміст кожного компонента цього простору і демонструє межі інтегративного взаємоперетину спрямованості владного вектору в ньому; всі її компоненти конвергентно об’єднуються в динамічну систему на основі взаємодії і функціонального взаємодоповнення і за допомогою механізмів інтерсуб’єктивного взаємосприяння;

– обґрунтовано, що як національні, так і глобальні процеси у світовому науково-освітньому просторі потребують адекватного владного регулювання на основі принципів аподиктичності, інтегративності та активізації механізмів самоорганізації. Виділено чотири рівні активізації влади в контексті інтернаціоналізації управління світовим науково-освітнім простором: міжнародний, державний, регіональний та організаційний, на кожному з яких реалізується певна владна стратегія та діють внутрішні та зовнішні фактори впливу.

Уточнено:

– значення для сучасного українського суспільства доброчесності як найважливішої якості суб’єкта влади. Феномен доброчесності в контексті соціально-філософського аналізу влади розкрито як морально-етичне переживання «влади над собою», глибинну відповідальність «влади над іншим», аксіологічні аспекти «влади над речами», що дозволило розкрити принципову людиновимірність феномену

влади. Формування доброчесності як фундаментальної якості суб'єкта влади можливо лише у ціннісно-орієнтованому науково-освітньому просторі;

– характеристики об'єктивації та суб'єктивації волі як онтологічних механізмів актуалізації в суцтоту феномену «влади»: об'єктивація проявляється у сенсі «відчуження суб'єктності», коли багатовимірні аспекти буття актуалізують владу як дію, владу як силу та владу як володіння. Суб'єктивація, як механізм «наділення суб'єктністю», активується в сенсі відношення інтерсуб'єктивної та екстрасуб'єктивної взаємозалежності та взаємодетермінації, коли влада проявляє себе не як дія, а як взаємодія, спрямована на онтологічне взаємоузгодження;

– структуру влади у контексті соціального управління. Її складають суб'єкт, об'єкт і предмет влади, а також інтегративна система комунікації між ними. Об'єкт влади актуалізується як першоджерело влади, що свідомо делегує владні повноваження і підпорядковується делегованій ним владі, яка перетворюється на владний суб'єкт. Основними запоруками ефективного функціонування влади є взаємопідтримка і взаємосприяння суб'єкта і об'єкта влади;

– специфіку управління науково-освітнім простором у військовій сфері. Це управління являє собою складну соціо-біо-технічну функціональну систему, яка створюється для ефективного керування військовими науково-освітніми установами та організаціями, науково-освітньою діяльністю військових підрозділів, частин і з'єднань задля забезпечення обороноздатності держави. У ній функціонально пов'язані суб'єкти й об'єкти управління, засоби управління і система комунікації;

– вплив української національної ментальності на специфічні аспекти прояву феномену влади, що визначає окрім рівнів організації і значний рівень свободи, оскільки підтримує силу морального тяжіння людей один до одного через актуалізацію ефективної соціальної взаємодії. Свобода індивіда може виражатися не тільки у владній силі і прагненні до незалежності, а й в упорядкуванні, яке є результатом пошуків високих зразків індивідуального і суспільного життя;

– принцип децентралізації влади, який передбачає формування багатовимірної надскладної системи взаємоузгодження та взаємодетермінації управлінських суб'єктів, основним механізмом якої є соціальна самоорганізація. В сучасному інформаційному суспільстві децентралізація влади в управлінні науково-освітнім простором можлива тільки за умови конвергенції наукової та освітньої сфери в єдиному інформаційному полі, а державний контроль над системами науки та освіти має бути поступово доповнений дієвими механізмами громадянського самоуправління.

Набуло подальшого розвитку:

– визначення і дослідження базових ресурсів соціального управління, що має спиратися на: творчий потенціал особистості, стійку та адаптивну соціальну організацію, інтелектуальну власність та інформацію. Тому в процесі аналізу соціального управління актуалізується значення науково-освітнього середовища як сфери інтеграції соціальних традицій і суспільних інновацій;

– обґрунтування значення власності як феномену влади. Власність, обумовлюючи досвід володіння, дає людині навичку відповідального ставлення до світу, за допомогою речей люди маркують міру та якість наявної у них влади.

Власність як феномен влади в інформаційному суспільстві є енергетичним ресурсом, що дає людині досвід вільної дії, досвід упевненості й повноти існування. Багатство визначає сукупність соціальних можливостей для вільної діяльності як мистецтво перетворити власний вибір на певне соціальне благо;

– розкриття змісту національної ідеї як соціокультурного концепту, що містить інформацію про особливості духовного розвитку нації й є найважливішою аксіологічною підставою, що визначає національне буття. Як гносеологічний ідеал національна ідея втілює в собі знання не тільки про об'єкт суспільного розвитку, а й про соціальні суб'єкти, їхні цілі, прагнення, громадські потреби, шляхи досягнення та перетворення світу;

– обґрунтування суб'єкт-суб'єктної інформаційної та вольової взаємодії як основних механізмів організації владних відносин у контексті соціального управління в сучасному суспільстві. Інформаційна взаємодія сприяє формуванню системи знань про процес управління, виробленню форм і методів його оптимізації, здійсненню планування і прогнозування управлінської діяльності. Вольова взаємодія забезпечує реалізацію, втілення на практиці соціального інтересу за допомогою мобілізації і концентрації зусиль, використання духовних, фізичних, енергетичних і матеріальних ресурсів, спрямованих на досягнення заздалегідь поставленої мети;

– визначення специфіки актуалізації професійної управлінської творчості сучасних керівників в умовах інформаційного суспільства. Особливого значення набуває корекція етико-моральних орієнтирів, спрямованих на соціальне визнання. Інноваційна владна взаємодія для керівника-інноватора не можлива без діалогу, взаємо-творчості, що реалізується у взаємо-бутті з іншими. Більша частина смислопороджуючих управлінських інновацій має генеруватися в надрах самого суспільства і бути спрямована на розвиток та удосконалення соціального організму;

– обґрунтування необхідності здійснення стратегічного управління науково-освітнім простором України в умовах, що постійно ускладнюються. Воно має базуватися на творчому підході, критичній рецепції кращого досвіду та відповідальному впровадженні інновацій. Реалізація стратегії інтернаціоналізації науково-освітнього простору України має фокусуватися як на збереженні національного наукового потенціалу, так і на забезпеченні підсилення інституційної спроможності для здійснення міжнародних стратегічних комунікацій, а також синергії зусиль органів влади, науково-освітніх установ, бізнесу та громадянського суспільства для збільшення й оптимізації присутності України в міжнародному академічному, культурному та громадському середовищі.

Практичне значення отриманих результатів. У дисертації започатковано новий напрям дослідження науково-освітнього простору як багатовимірного інтегративного поля актуалізації владних відносин. Результати дослідження сприяють більш глибокому і всебічному соціально-філософському осмисленню феномену влади, специфіки сучасної інформаційно-комунікативної владної реальності, прояснюють які соціокультурні і антропологічні передумови містяться у підставі владно-комунікативної дії. Положення і висновки дисертації сприяють подальшій розробці методологічного інструментарію для дослідження владно-

управлінських та соціокультурних детермінант науково-освітньої реальності в сучасній Україні та світі, дозволяють поглибити соціально-філософське розуміння специфіки їх формування. Результати дослідження формують основу для подальших розробок проблеми гармонізації суспільних відносин у сучасному постіндустріальному суспільстві.

Основні положення і результати роботи можуть бути застосовані в практичній діяльності у процесі оптимізації взаємодії науково-освітніх установ та організацій України з органами державної влади і представниками громадянського суспільства. Ряд вироблених в даному дослідженні положень можуть бути використані при проведенні емпіричних досліджень в якості загального концептуального каркаса, що задає апріорні і формальні межі наукової та освітньої діяльності.

Отримані результати можуть бути використані при розробці та викладанні курсів з філософії, соціології, соціальної філософії, педагогіки вищої школи, культурології, політології, а також спецкурсів відповідної тематики. Також основні положення дисертації можуть бути враховані органами соціального керівництва та адміністративного управління при розробці програм, спрямованих на організацію спільних дій, що вимагають взаєморозуміння між індивідами та локальними людськими спільнотами в сучасному світі.

Використання основних матеріалів і висновків дисертації є доцільним у розробці новітньої науково-освітньої політики України з орієнтацією на гуманістичні суспільно-значущі цінності, у створенні індивідуальних та загально-соціальних програм розвитку науково-педагогічного потенціалу України.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження має самостійний аналітичний характер. Висновки та положення наукової новизни розроблені на основі результатів дослідження. Ідеї та концепції, викладені автором на конференціях та наукових семінарах носять оригінальний авторський характер. Наукові статті, опубліковані за темою дослідження, виконані самостійно. У публікації [4] автору належить частина дослідження, присвячена аналізу системи та процесу соціального управління в сучасній Україні і світі, у публікації [5] автору належить частина дослідження, присвячена генезису формування та розвитку національної ідеології.

Апробація результатів дисертаційного дослідження здійснювалась під час обговорення на постійно діючих теоретико-методологічних семінарах та науково-практичних конференціях Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, а також під час виступів дисертантки на міжвузівських, всеукраїнських та міжнародних конференціях та конгресах, серед яких: XXIII World Congress of Philosophy «Philosophy as inquiry and way of life» (Athens, 04-10 August 2013); Міжнародна наукова конференція «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» (Одеса, 2–3 жовтня 2012 р.); Міжнародна наукова конференція «Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку» (Дніпропетровськ, 22–23 листопада 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Філософія в єдності культурно-історичного процесу» (Дніпропетровськ, 27–28 листопада 2012 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток»

(Одеса, 15–16 лютого 2013 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Творчість як спосіб пізнання дійсності: синергетична парадигма» (Київ, 20 березня 2013 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Евристичний потенціал мислення людини в інформаційному світі» (Київ, 13 листопада 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Trendy ve vzdělávání» (Оломоуц (Чехія), 19–20 servna 2013 v.); Міжнародна науково-практична конференція «Особливості та тенденції розвитку правотворчості в умовах трансформації суспільства» (Одеса, 17 квітня 2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження відображені у 70 публікаціях автора, серед них 5 монографій, з яких: 3 одноосібні монографії, 1 монографія виконана у співавторстві (внесок авторів рівнозначний), 5 підрозділів у колективній монографії, 20 статей у наукових фахових виданнях України, 11 статей у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз наукового цитування; 6 статей у інших вітчизняних та закордонних наукових виданнях, 23 – тези та матеріали конгресів, наукових семінарів та наукових конференцій.

Кандидатська дисертація на тему «Соціальна взаємодія у постіндустріальному суспільстві» захищена у 2011 році. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської не використовувались.

Структура дисертації. Специфіка предмету, мета і завдання дослідження обумовили структуру роботи, яка складається зі вступу, п'яти розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 430 сторінок, основний текст – 401 сторінка. Список використаних джерел становить 318 позицій на 29 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, зв'язок роботи з науковими програмами і планами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, теоретико-методологічну основу дослідження, охарактеризовано наукову новизну результатів дослідження, їх практичне значення, наведено дані про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «*Феномен влади у соціально-філософському дискурсі*» – проведено ретроспективний аналіз досліджень основних форм владного буття суспільства у процесі історичного розвитку та прослідковано специфіку формування і трансформації владних відносин у сучасному інформаційно-комунікативному суспільстві. У процесі дослідження розкрито базові теоретико-методологічні засади актуалізації влади у соціально-філософському дискурсі.

У **першому підрозділі** – «*Феномен влади як об'єкт соціально-філософського аналізу*» – розглянуто змістовні аспекти соціально-філософських теорій у контексті розкриття сутності феномену влади. Визначено теоретико-методологічні основи розгляду влади як комплексного соціокультурного феномену, що актуалізується в соціальному та інтерсуб'єктивному просторі і являє собою підґрунтя для

гармонізації суспільних відносин. Особлива увага приділена соціо-етичним і гуманістичним конотаціям теоретичних конструктів влади в історії філософії.

З'ясовано, що античні мислителі розглядали проблему влади не тільки у її вузькому сенсі як державну владу, а більш широко – як специфічний соціальний феномен, що проявляє себе в усіх формах організації спільного життя людей. Вже у Платона і Аристотеля наявні міркування про науку і мистецтво володарювання, уявлення про людину як центр концептуальних побудов про владу, про людські якості, необхідні для успішного здійснення державного управління. Тут було закладено фундамент раціоналістичної і етично вкоріненої концепції влади, яка має скеровуватись ідеями служіння Загальному Благу і дотримання Справедливості. Досліджено витoki гуманістичної соціально-філософської традиції осмислення влади, що виявлені у працях Солона і Перікла, де окреслено ідейні основи природної демократії, а також у роботах Тіта Лівія, Цицерона та Юстиніана, де увага приділена феномену соціальної рівності.

Прослідковано розвиток гуманістичного підходу до розуміння влади у соціально-філософських розвідках Нового часу. Аналіз держави як «вільного союзу вільних людей» розкрито за працями Г. Гроція. Вплив ідеї свободи як природного права на процеси соціального управління та особливості влади громадянського суспільства досліджено за творами Дж. Локка. Значення освіти і науки як підґрунтя процесу формування соціально-орієнтованої влади розкрито представниками філософії епохи Просвітництва: Вольтером, К. Гельвецем, П. Гольбахом, Д. Дідро, Ж. Кондорсе, Ш.-Л. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо. Специфічні властивості «влади моралі» розкрито за працями А. де Токвіля, який вперше звернув увагу на ту роль, що відіграє розвиток спеціальної науки про суспільство і наявність вільної преси у формуванні громадянської самосвідомості. В німецькій класичній філософії теоретичні засади справедливого управління суспільними відносинами представлено працями І. Канта, який доводив, що об'єктивний природний закон історії поступово підводить народи як до розвитку моральності та права, так і до необхідності встановлення гармонічного соціального миру.

Встановлено, що у XX столітті ідеї гуманістичної влади значно доповнилися соціокультурною аксіологічно-орієнтованою концепцією П. Сорокіна, який переконливо довів фундаментальне значення цінностей для гармонізації владних відносин в усіх сферах суспільного життя. Розвиток цього підходу прослідковано у філософському доробку Г. Арндт, яка збереження фундаменту універсальних цінностей у процесах освіти і виховання, у формуванні історичного світогляду людства і відповідального людського розуму вважала необхідною умовою для подолання їх кризового стану.

У роботах дослідників другої половини XX століття (З. Баумана, П. Вірильо, Е. Гіденса, П. Дракера, Н. Лумана) виявлено переміщення уваги на дослідження специфіки владних відносин у новій соціальній реальності інформаційно-комунікативного типу. Причини змін характеру сучасних владних відносин у бік їх розсіювання, переміщення владного вектора від центру до периферії є предметом осмислення Ж.-Ф. Ліотара, М. Фуко, П. Бурдьє, Ж. Бодрійєра, Ж. Дерріди та ін. Ліберальну традицію у тлумаченні влади продовжує Ф. Фукуяма, наполягаючи на

концентрації зусиль влади на обраних пріоритетах, тоді як у більшості інших напрямів влада має здійснюватися переважно за рахунок процесів самоорганізації.

Досліджено розвиток гуманістично забарвлених уявлень про владу в українській філософській традиції, зокрема у контексті розробки філософії національної ідеї та філософії конкордизму (Г. Сковорода, М. Грушевський, В. Винниченко). У сучасній українській філософії гуманістичний підхід до розгляду влади у контексті суспільних відносин представлено працями В. Андрущенка, В. Зінченка, В. Кременя, С. Кримського, В. Лугового, В. Ляха, Я. Паська, В. Рябченка, І. Степаненко, В. Табачковського, В. Ткаченка, Т. Троїцької, В. Шинкарука та ін., які обґрунтовують пріоритет принципів антропологізму і людиноцентризму та підкреслюють значення науки та освіти як стратегічних напрямів актуалізації влади.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що науково-освітній простір являє собою узгоджену інтегровану сферу поєднання наукової та освітньої складової, яка розвивається у взаємній детермінації з процесом актуалізації влади.

У другому підрозділі – *«Онтологія і феноменологія влади: особливості проявів влади у контексті історичного простору»* – встановлено, що відправною точкою аналізу питання про екзистенціальний сенс влади виступає філософія М. Гайдеггера. Його онтологія дозволяє сформулювати питання про владу з акцентом на сенсі буття людини. Така позиція актуалізує антропоцентричність феномену влади, що найбільше проявляється у сфері освіти та науки як факторів успішного суспільного розвитку. Влада за М. Гайдеггером – оголошує про себе у момент розуміння і розподілу буття і сущого. Розуміння відбувається в площині невпинного самовдосконалення, задля забезпечення якого людина створює та розвиває науково-освітній простір. На основі рецепції теоретичного доробку Аристотеля, Т. Аквінського, М. Вебера, Г.В.Ф. Гегеля, І. Гербарта, Т. Гоббса, Г. Гроція, І. Канта, О. Кожева, Н. Макіавеллі, Платона, А. Шопенгауера в межах здійснення феноменологічного аналізу виділено первинні типи влади, а також розкрито онтологічні механізми актуалізації в сущому феномену «влади»: об'єктивація та суб'єктивація волі. Об'єктивація проявляється у сенсі відношення «відчуження суб'єктності» коли багатовимірні аспекти буття актуалізують владу як дію, владу як силу та владу як володіння. Суб'єктивація, як механізм «наділення суб'єктністю», активується у сенсі відношення інтерсуб'єктивної та екстрасуб'єктивної взаємозалежності, взаємодетермінації та кореляції, коли влада проявляє себе перш за все не як дія, а як взаємодія, спрямована на онтологічне взаємоузгодження.

Окрему увагу приділено теоретичному осмисленню феномена влади в українській соціально-філософській думці. Виявлено, що і у цій царині самотутність вітчизняного теоретичного доробку визначається його екзистенційними конотаціями. Показовою у цьому відношенні є творча спадщина Г. Сковороди. Ключ до розкриття буття світу як сфери актуалізації людини-володаря у просторі культури філософ вбачав у самопізнанні, у зануренні у глибини свого серця, де людина може знайти необхідні для самоволодарювання божественні джерела усього справжнього в собі. У цілому, влада, в українській традиції забезпечує певний рівень свободи, оскільки підтримує силу морального тяжіння людей один до одного,

через актуалізацію ефективної соціальної взаємодії. Ця риса національної ментальності свідчить про певне формування у її площині особливого владного морально-етичного ідеалу, бо ідеалом не можна володіти, йому можна тільки слідувати як вищій цінності.

У третьому підрозділі – «Перспективи розвитку сучасної філософії влади в Україні і світі» – встановлено, що комунікативна онтологія соціальності призвела до ототожнення влади з керуванням, спрямованим на реалізацію плюральних соціальних інтересів, що стикаються між собою у комунікативному дискурсі, якою і є сучасна соціальна практика. У цьому плані можна твердити, що така онтологія і така влада не суперечать культурно-філософським підставам постмодернізму. Як і постмодерністська культура, комунікативно організована влада розраховує на самоорганізаційні і полідискретні можливості об'єкта, який ніколи не перебуває в стані стійкості і незмінності, а завжди існує в інтерсуб'єктивності комунікативних зв'язків і відносин з різними соціальними структурами.

Представники постструктуралізму (Ж. Батай, Ф. Гваттарі, Ж. Дельоз, М. Фуко) при осмисленні феномену влади переміщують увагу із структур на те, що знаходиться за їх межами і у якості об'єкта влади розглядають «становлення», «рух» і «розвиток». Владна дія постає як спрямована на сприяння організації та самоорганізації комунікативного простору, на способи і форми комунікативної діяльності. У контексті цих ідей аналізуються різновиди неklasичних теорій управління: «Антикризове управління» – І. Перроу, «Теорія управління в цивілізованих суспільствах» – А. Редкліф-Браун, Е. Еванс-Прічард – «Сучасне соціальне управління», Й. Гейзинга – «Homo ludens», що спонукають сучасну владу до здійснення максимально ефективних змін у власній діяльності на основі самоорганізації.

Згідно з авторською концепцією, філософія влади в умовах постмодерну набуває характеру «мікрософії» – мікросоціальної методологічної основи формування інтерсуб'єктивного досвіду, в межах якої феномен влади проявляється специфічним чином і актуалізується за допомогою механізмів соціальної об'єктивації та суб'єктивації, що руйнують традиційну соціальну опозицію об'єкта та суб'єкта владного впливу.

Близьким авторській концепції є аутопоесісне розуміння влади, розроблене Н. Луманом на методологічній основі його комунікативної моделі суспільства. Ми поділяємо його думку, що система влади в сучасному суспільстві має актуалізуватися в умовах постійного відтворення дихотомії управління та самоорганізації. Це є її «аутопоесіс». За допомогою цього поняття розкрито опозицію, щодо співвіднесення науки і влади: чи є наука лише об'єктом управління, чи наука є творчим процесом самотворення. Н. Луман стверджує, що зміст аутопоесіса складають комунікації. Створюючи на кожному кроці біфуркації сприйняття і відносин, комунікація, тим самим, підтримує хід розвитку суспільних процесів і сприяє прирощенню наукового знання.

Серед наукових шкіл сучасної України, діяльність яких присвячена розробці питань влади у контексті державного управління, особлива увага приділена теоретичним доробкам В. Андрущенко, Л. Губерського, В. Кременя,

М. Михальченка, О. Пунченка та А. Толстоухова, де філософська рефлексія феноменів влади розгортається у проблемному полі модернізації науки та освіти. Науковці доходять висновку, що в ХХІ столітті зміни владних відносин свідчать про те, що виникає новий принцип формування владної стратифікації. З'являються нові осьові структури і нові принципи і механізми, які означають перехід до суспільства знань. Постіндустріальний соціокультурний розвиток в якості свого механізму і джерела влади має наукову інновацію. Інновація як механізм розвитку владних відносин реалізується через певні принципи владної дії. Характерним аспектом сучасності є поява нової інтелектуальної владної еліти, від якої залежить як вирішення соціально-політичних проблем сучасності, так і подальший розвиток та оптимізація влади.

У другому розділі – *«Методологічні засади дослідження влади як соціокультурного феномена»* – феномен влади розглянуто в контексті різних методологічних підходів, у тому числі, інтерсуб'єктивних та екзистенційних аспектів прояву.

У першому підрозділі – *«Основні методологічні підходи щодо концептуалізації влади і владних відносин»* – розглянуто основні філософські та міждисциплінарні підходи до аналізу феномену влади. Встановлено, що теоретичні підходи до визначення сутності влади у соціально-філософському дискурсі можна класифікувати за рядом підстав. Серед них актуалізуються атрибутивні та реляційні концепції, які дають пояснення влади як соціального відношення як на елементарному, так і на складному комунікативному рівні.

Вольові концепції розглядають владу як потенційну здатність або можливість нав'язувати волю одного соціального суб'єкта іншим: М. Вебер, Г. Гегель, К. Маркс, Ф. Ніцше, І. Фіхте, А. Шопенгауер. Згідно інструментально-силовим концепціям, влада становить не лише потенціал, а й реальний засіб примусу, форму силового впливу: Т. Гоббс, Дж. Кетлін і Г. Лассуел в рамках біхевіористського підходу розглядають владу як особливий тип поведінки, в основі якої покладено прагнення до керівництва та підкорення. В рамках поведінкового підходу К. Хорні влада розглядається як спосіб панування несвідомого над людською свідомістю; потенційний характер влади досліджено у працях Г. Арндт.

На засадах системної і структурно-функціональної методології інтерпретації влади працювали Г. Алмонд, Д. Істон, М. Крозьє, Т. Парсонс та ін. Згідно цим дослідженням влада становить особливу інтегровану властивість соціальної системи, пов'язану з підтриманням її цілісності, з координацією загальних колективних цілей та інтересів окремих суб'єктів, а також забезпеченням функціональної взаємозалежності підсистем суспільства на основі консенсусу громадян і легітимації лідерства. Значний внесок у дослідження феномена влади і створення «кратології» – специфічної науки про владу, зробив В. Халіпов.

У роботах В. Андрущенко, М. Бойченка, Є. Борінштейна, В. Воронкової, Л. Губерського, В. Зінченка, В. Ільїна, В. Кременя, М. Михальченка, В. Пролеєва, А. Толстоухова та інш. досліджуються об'єкт та суб'єкт влади. Основною передумовою ефективного функціонування влади визначено підтримку суб'єкта влади об'єктом і відповідність організаційних і нормативно-правових основ влади

інтересам об'єкта влади. Виокремлено і розкрито декілька підходів до класифікації форм актуалізації суспільної та суспільно-політичної влади: Ж. Денкена, І. Гобозова, У. Конноллі, Е. де Креспіні, Х. Лассуела, В. Ледяєва Б. Рейвена, Дж. Френча, та І. Кравченко.

Активізація феномену влади у царині наукової і освітньої проблематики, що методологічно простежується через «буття як ідею і зміну сутності» у Платона, «владу пізнання у подоланні наукового незнання» у працях М. Кузанського, «ідею освіти як буття Духу» у творах Г. Гегеля, «сутність освіти як сутність істини» у М. Гайдеггера, науку та освіту як «взаємодоповнення культури знання Заходу та Сходу» у М. Шелера, «ідея науки як основи для свідомого буття в світі» у творах К. Ясперса, синергетичне бачення «наукового формування цілісності світу» у філософії Г. Хакена та І. Пригожина.

Міждисциплінарний напрям дослідження феномену влади як синтез філософських, політологічних, соціологічних, культурологічних, психологічних і педагогічних підходів розробляється у працях А. Бадью, Л. Бентлі, Р. Берка, І. Бенджаміна, С. Жижека, Д. Келлнера, Р. Ліктмена, П. Макларена, Г. Мьєрі, Р. Якобі та інших науковців. Методологічні принципи в дослідженнях цього напрямку спираються на критичну теорію соціальних досліджень і сформовану на її основі соціально-філософську теорію.

У другому підрозділі – *«Інтер'суб'єктивні аспекти вираження феномену влади»* – досліджено актуалізацію найважливішої для сучасного суспільства інтерсуб'єктивної якості суб'єкта влади такої, як «доброчесність». Формування доброчесності у контексті соціально-філософського аналізу розкрито як екзистенційне переживання «влади над собою», соціальна відповідальність «влади над іншим» крізь призму експлікації антропологічного та аксіологічного сенсу понять «справедливість» та «совість», що є основою формування морально-етичних детермінант владних відносин. Обстоюється теоретична продуктивність такого аспекту дослідження з огляду на специфіку національної філософської школи, що актуалізує себе у формі «філософії людиноцентризму» та «кордоцентризму» як однієї з фундаментальних засад української ментальності.

До розгляду залучено тему справедливості, що є наскрізною в сучасній західній філософії і яку розробляють Ю. Габермас, Р. Дарендорф, Ж. Дерріда, Р. Нозік, Д. Норт, Р. Рорті, Дж. Роулз та ін. Для І. Берліна, К. Поппера, Дж. Роулза, справедливість – це рівність у значенні рівності можливостей. Позиція П. Рікера орієнтована на примат підходу герменевтики до аналізу справедливого. За Ж. Ліотаром, подолання несправедливості пов'язане з відмовою від соціальної нівеляції.

Встановлено, що справедливість як феномен влади має не лише інституціональний, але і екзистенціальний вимір. Обґрунтовано, що людина не лише створює ситуації справедливості, але також постійно знаходиться в їх владі. Сама ж державна влада повинна бути спрямована на забезпечення справедливого суспільного устою, щоб максимально зменшити соціальну напругу і незадоволення в суспільстві. Влада визначати критерії справедливості повинна належати народові, до якого слід відноситись як до свідомого суб'єкта справедливості.

Визначено, що одним з найпотужніших феноменів екзистенції, що відкривають силовий і владний характер здійснення людського буття, виступає совість. Колізії сумлінного переживання, яке народжується в душі людини, демонструють, що совість є інтерсуб'єктивним виявом феномену влади. У сучасній філософській літературі, що досліджує совість, виокремлено дві фундаментальні концепції совісті як влади. Перший напрям, що йде від Дж. Батлера, Ф. Ніцше і З. Фрейда, до М. Фуко, локалізує владу совісті в просторі соціальних інститутів, акцентуючи увагу на її регламентованому характері, де совість проявляється у формі репресивної влади соціуму над унікальністю людини. Другий напрям: М. Бахтін, Б. Вальденфельс, М. Гайдеггер, І. Кант – вказує на онтологічний сенс влади совісті, розглядаючи її як здатність бути собою, вийти за межі людської свідомості, здатність зменшити соціальну напругу. Згідно авторської концепції, совість є феноменом влади оскільки вона є способом рефлексії, що відкриває владний, силовий характер буття та обертає людину до самої себе.

У третьому підрозділі – *«Людиновимірність владних відносин: любов до людини у контексті онтології влади»* – любов розглянуто в онтологічному вимірі, як досвід буття, що виражається в динамічних категоріях актуалізації сили і влади.

Людиновимірність владної дії – запорука актуалізації принципу гуманізму, що стає особливо затребуваним у науково-освітньому просторі сучасності як контексті формування людини в її гносеологічному, антропологічному, екзистенційному та соціокультурному вимірах. Людиновимірність інтерсуб'єктивних стратегій прояву влади в розділі розкрито крізь призму феномену «любові до людини». Любов до людини, згідно авторської концепції, ґрунтується на повазі до неї, живиться унікальним почуттєво-емоційним досвідом, виражається в актуалізації комунікативної сфери (потребі в постійному спілкуванні, що за умов недосяжності активується в інтерсуб'єктивній площині у вигляді внутрішнього діалогу) та в стійкому бажанні долучитися до тілесного і духовного світу людини, до її екзистенційного простору.

Зв'язок сили і любові відкривається у феноменологічній антропології М. Шелера. Він розглядає любов як особливий різновид сили, яка направляє кожну річ у бік властивої їй досконалості. Ж.-П. Сартр вважає, що за силовими діями в любові криється глибоке екзистенційне прагнення до відновлення свого власного буття. Взаємозв'язок влади, війни і любові досліджувався у роботах Д. де Ружмона.

Обґрунтовано, що справжня любов інтенсифікує стан невизначеності, який можна назвати «екзистенціонування в небезпеці». Автор стверджує, що любов, як екзистенціальний досвід спів-буття і взаємосприяння є граничною зоною небезпеки для людини. Зона небезпеки в любові виникає як наслідок її владної і конфліктної природи. Той, хто любить, створює проект заради звеличення себе через об'єктивацію і привласнення свободи коханого. Автор підкреслює, що саме об'єктивація як примус та актуалізація неприборканого бажання володіння, є найбільшою загрозою в ситуації влади любові.

У четвертому підрозділі – *«Аксіологічний вимір володіння як соціокультурного явища»* – зазначено, що огляд соціокультурного досвіду влади над речами призводить до виявлення специфічних аспектів цієї форми влади. Влада людини над

речами у контексті соціокультурного простору максимально відкривається в таких феноменах, як володіння, багатство і власність. Т. Гоббс та А. Сміт визначають багатство як силу «power». А саме слово «power» з англійської мови перекладається як «влада». Багатство аналізується як сукупність соціальних можливостей для вільної діяльності. Згідно Дж. Агамбену, власність як форма влади над речами є синтезом індивідуального і соціального виміру людини.

Власність дає людині сили в реалізації власних проєктів, вона стає енергетичним ресурсом, символом і володіє реальною потужністю впливу на ситуацію. Власність як феномен влади дає людині досвід вільної дії у світі, досвід упевненості і повноти існування. Вважаємо, що право власності є право первинне і пов'язане зі сферою свободи особи.

Екзистенційний сенс багатства відкривається в досвіді володіння, адже річ має принципове значення в процесі ритуалізації влади. На підставі факту володіння тими або іншими речами людина демонструє межі і якість влади, річ стає показником, що маркірує приналежність до тієї або іншої частини політичної, соціальної, економічної ієрархії. Визначено, що власність як досвід влади та володіння дає людині критерії ціннісного ставлення до світу.

Встановлено, що у сучасному інформаційному світі, найбільшим соціально-важливим ресурсом є не стільки матеріальні предмети та цінності, скільки знання та досвід. Саме володіння певною системою наукових знань та формування на основі їх практичного використання соціально-важливих навичок та накопичення певного професійного досвіду, робить людину конкурентоспроможною в системі соціальних відносин.

У третьому розділі – *«Соціальне управління і влада»* – розглянуто взаємозв'язок методології соціального управління і розуміння сутності влади і владних відносин і запропоновано шляхи оптимізації та гуманізації процесу соціального управління в Україні і світі.

У першому підрозділі – *«Філософські аспекти управління в соціальному просторі»* – обґрунтовано, що управління є найсуттєвішою функцією влади. У контексті методологічного підходу управління як філософська категорія досліджено у двох взаємообумовлених аспектах: як процес цілеспрямованого впливу на об'єкти та системи будь-якої природи та як функція, імпліцитно властива самій соціальній системі, актуалізація та реалізація якої детермінує спрямованість її розвитку і забезпечує цілісність статичного та динамічного вимірів структурної організації.

Розкрито важливість для розробки концепції владної суб'єктивності ідей, обґрунтованих у працях І. Бенджаміна, Д. Купера, Р. Ліктмена та Р. Якобі, де здійснено змістовний аналіз феноменів і явищ, що є фундаментальними в онтології суспільно-політичного буття, таких як «соціальна свідомість», «соціальне несвідоме та «соціальна пам'ять». В умовах сучасного соціокультурного життя виникає нагальна потреба вдосконалення концептуальної моделі соціального управління, в центрі якої стоятиме турбота про людину. У руслі цього переосмислення знаходиться комунікативна модель стратегії суспільного розвитку Ю. Габермаса, спрямована на затвердження самостійності сфери людської комунікації в справі демократизації громадського життя.

На підставі аналізу теоретичного доробку В. Афанасьєва, В. Беньяміна, А. Субетто, М. Фуко та Ф. Фукуями встановлено, що сучасна система владних відносин здатна підтримати свою життєздатність не за рахунок методів репресивного пригнічення і примусу, а за рахунок ефективної діяльності щодо символічної консолідації суспільства та створення діючих механізмів реалізації його стратегічних програм.

Визначено теоретичну правомірність поділу усього процесу управління на п'ять основних функцій (що здійснив А. Файоль): планування, організація, підбір кадрів, керівництво, мотивація до праці та контроль. До розгляду також залучено основоположні принципи управління, що визначив Ф. Тейлор. Проаналізовано ключові ідеї теорії структурного психоаналізу Ж. Лакана і школи людських відносин Е. Мейо. На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що соціальне управління має спиратися на базові ресурси: творчий потенціал особистості, стійку та адаптивну соціальну організацію, інтелектуальну власність та інформацію. Тому в процесі аналізу соціального управління актуалізується значення науково-освітнього середовища, як сфери інтеграції соціальних традицій та суспільних інновацій.

У другому підрозділі – *«Механізми організації владних відносин в контексті соціального управління»* – встановлено, що провідними аспектами організації владних відносин в системі та процесі соціального управління у сучасному інформаційно-комунікативному суспільстві є суб'єкт-суб'єктна інформаційна та вольова взаємодія. Підкреслено, що сучасний інформаційний простір є багатовимірним по своїй управлінській структурі. На основі інформаційної взаємодії формується система знань про процес управління, виробляються форми і методи його оптимізації, здійснюється планування і прогнозування управлінської діяльності.

Механізми вольової взаємодії досліджено за працями В. Давидовича, В. Ільєнкова та В. Ойгензіхта важливе місце в яких посідає питання про розуміння «свободи волі», за міру якої приймається включеність особи в систему соціальних зв'язків та визначаються особливості прояву владної вольової взаємодії. Визначено, що управлінська діяльність, спрямована на здійснення певної мети, включає три етапи вольової інтеракції: теоретико-методологічний, організаційний та практичний.

Зроблено висновок, що соціальне регулювання представляє собою систему цілеспрямованого взаємоузгодження людей в процесі орієнтації їх діяльності і поведінки у відповідному напрямку. Регулятивна система включає такі структурні елементи як: суб'єкт регулятивних відносин, об'єкт регулятивних відносин, предмет регулятивних відносин та регулятивна взаємодія між ними. В сучасних умовах особливо важливим є вміння своєчасно вирішувати питання про співвідношення і взаємодію суспільної самоорганізації і свідомого соціального управління. Своєчасне виявлення точок зростання, потенційних проблем та ефективний керуючий вплив можуть створити потужний імпульс, спрямований на реалізацію бажаної стратегії соціального розвитку. У суспільно-політичному житті ця вимога часу виступає як завдання забезпечення оптимальної взаємодії між державою та громадянським суспільством.

В четвертому підрозділі – *«Наукове прогнозування владних відносин в умовах сучасного інформаційно-комунікативного суспільства»* – встановлено, що прогнозування щільно пов'язане з соціальним регулюванням, бо воно спрямоване на обґрунтування змісту майбутнього розвитку з метою свідомого впливу на цей процес в оптимальному напрямі. Практика перетворення сьогодення на майбутнє має складний діалектичний характер, якому властивий свій механізм і закономірності. Найбільш значущим є чинник перетворюючої дії владно-управлінської системи на процеси, що відбуваються в суспільстві.

Проаналізовано теоретичний доробок А. Панаріна, на думку якого завданням глобального науково-управлінського прогнозування повинне стати якісне майбутнє людства. Виходячи з цього обґрунтовано, що наукове прогнозування потенційних шляхів розвитку владних відносин в умовах сучасного інформаційно-комунікативного суспільства є стратегічним завданням, вирішення якого дозволить певною мірою узгодити напрями актуалізації різних аспектів соціального управління та гармонізувати суспільні відносини.

Зроблено висновок, що головне завдання наукового прогнозування полягає в тому, щоб, виходячи зі знання реальних передумов, особливостей, закономірностей, тенденцій соціального розвитку, дати відносно правильне уявлення про шляхи майбутнього розвитку суспільства, його окремих сфер. Завдання владно-соціальної прогностики – сформувати картину не закритого, а відкритого майбутнього, в якому колишні об'єкти політичної волі набувають шансу стати самодіяльними суб'єктами.

До авторської концепції імплементовано позицію Г. Антонюка, що система наукового прогнозування повинна мати свою розвинену матеріальну і наукову базу, спеціально підготовлені кадри, науково-дослідні установи, що мають розробляти прогностичні моделі. Важливим аспектом реалізації означених завдань є актуалізація цілісного потенціалу науково-освітнього простору.

У п'ятому підрозділі – *«Актуалізація влади у контексті формування національної ідеології»* – обґрунтовано, що стратегічне значення влади в контексті націотворення полягає в її потенційних можливостях і спроможностях на всіх рівнях впливати на цей процес вибудовуючи власні лінії управлінської поведінки. Адже саме державна влада завдяки консолідованій діяльності законодавчої, виконавчої та судової влади, зазвичай визначає мету і можливі шляхи досягнення соціального розвитку.

Ідеологія є дійовим і гнучким інструментом управління, який забезпечує державі притік соціальної енергії, спонукає до підтримки держави діяльністю громадян. Національна ідея проявляється як вища форма знання про особливості духовного розвитку нації, найважливіша аксіологічна підстава, що визначає національне буття. Як гносеологічний ідеал національна ідея втілює в собі знання не тільки про об'єкт суспільного розвитку, а й про соціальні суб'єкти, їх цілі, прагнення, громадські потреби, шляхи перетворення світу. У даному теоретичному контексті залучений доробок П. Копніна щодо ідеї як синтезу, що дозволяє їй виконувати синтезуючу функцію в розвитку наукового пізнання. До уваги також прийнято розкриття значення ідеї в історії суспільства через феномен культури, здійснене у роботах О. Шпенглера.

Згідно авторської концепції, як будь-який складний соціокультурний концепт, національна ідея має статичну і динамічну характеристики. Статична характеристика розкривається в сукупності компонентів, за допомогою яких вона формується і обґрунтовується. У генезисі національної ідеї як складного телеологічного конструкта, виділено декілька етапів: зародження, уточнення, реалізації та адаптації і етап глобалізації, глокалізації чи деконструкції ідеології.

У соціально-філософському дискурсі початку ХХІ століття проблематика пошуків шляхів формування національної ідеології розглядається В. Андрущенком, В. Баранівським, В. Барковим, В. Горським, Л. Губерським, В. Крисаченком, М. Михальченком, З. Самчуком, М. Степико та інш. Згідно авторської концепції, науково-освітній простір має стати осередком формування консолідуючих ідей з метою прогнозування та розробки шляхів ефективного та гармонічного розвитку української нації.

У четвертому розділі – *«Управління у контексті науково-освітнього простору»* – концептуалізовано змістовні аспекти формування науково-освітнього простору як інтегративної єдності та визначено основні методологічні аспекти управління сучасним науково-освітнім простором.

У першому підрозділі – *«Науково-освітній простір у соціально-філософському дискурсі»* – розглянуто генезу філософських уявлень про простір, починаючи з Античності (Аристотель, Геракліт, Демокрит, Зенон, Платон) і до Нового часу (Г. Гегель, І. Кант, О. Конт, Г. Лейбніц, К. Маркс, І. Ньютон), а також уявлення філософів ХХ ст. про соціальні та антропологічні властивості та модифікації простору (Е. Гідденс, Г. Зіммель та ін.), про класифікацію просторових форм і залежність між ними (Ф. Бродель, В. Вернадський, П. Гайденко, О. Пунченко та ін.), про зв'язок актуалізації соціального простору з соціальними практиками (М. Гайдеггер). Вирішальними для нашого дослідження стали релятивістські та соціально-конструктивістські концепції простору.

Висвітлено різноспрямований вплив на формування теорії управління у контексті науково-освітнього простору актуалізованих у сучасній філософії освіти напрямів, таких, як консервативний, неогуманістичний, ірраціоналістичний та технократичний. Особливу увагу приділено впливу соціальної філософії освіти і критичної педагогіки (Р. Вінтер, Г. А. Жиру, Д. Келнер, П. Макларен, М. Фостер, П. Фрейре), де розкривається потенціал модернізації соціального та економіко-політичного розвитку і потенціал антропологічно-психологічної структури людини в ціннісно-нормативному вимірі сучасного глобалізованого суспільства і аналізуються процеси гуманізації і демократизації систем освіти, управління і виховання.

Науково-освітній простір є об'єктом досліджень потужних національних наукових шкіл В. Андрущенка, Л. Губерського, В. Кременя, М. Михальченка, П. Сауха та сучасних українських філософів М. Бойченка, Є. Борінштейна, В. Воронкової, Л. Горбунової, В. Зінченка, Я. Паська, О. Пунченка, З. Самчука, І. Степаненко, В. Ткаченка та інш. Дослідники доводять, що в умовах становлення інформаційного суспільства, наука і освіта поступово утверджується як стратегічні чинники суспільного поступу. Визначено теоретичну продуктивність пропозиції

А. Мудрика розглядати науково-освітній простір як багаторівневе, доцільно організоване середовище, в якому інтегруються сім рівнів: діяльнісний, комунікативний, компаративний, соціально-предметний, екологічний, емоційний та інформаційний.

На підставі проведеного аналізу запропоновано авторське визначення науково-освітнього простору як інтерактивного цілеспрямовано організованого середовища, основним суб'єктом якого є свідомо, відповідальна і творча особистість, що активно включена в процеси здійснення наукової та освітньої діяльності. Основним механізмом актуалізації науково-освітнього простору, є інформаційна та вольова творча взаємодія суб'єктів наукової діяльності та освітнього процесу.

У другому підрозділі – *«Принципи і методи формування владних відносин у науково-освітньому просторі»* – встановлено, що актуалізуючись в науково-освітньому просторі, влада як соціокультурне явище має ряд специфічних ознак. Вона представляє певні відносини залежності між учасниками науково-освітнього процесу, носить характер інформаційно-вольової взаємодії та здійснюється за допомогою особливих владних методів. Ми поділяємо позицію Дж. Еліота, що найважливішими методами управління у царині освіти та науки мають стати спонукання до розвитку і особистий приклад.

Обґрунтовано визначальне значення методологічних принципів концепцій «соціальної деліберативності» та «суспільної субсидіарності» для розкриття взаємодії суб'єкту і об'єкту управління. Ці принципи є також визначальними взаємодіючими факторами соціального конструювання інституційного рівня сукупної практики як культурно-історичного, так і науково-освітнього просторів.

У контексті науково-освітнього простору в найзагальнішому плані автором виділено наступні принципи владно-управлінської взаємодії: принцип аподиктичності, інтегративності, гуманізму та демократизму і принцип децентралізації. Децентралізація представляє собою різновид саморегуляції – це певний перерозподіл владних повноважень, регулювання науково-освітньою спільнотою своєї діяльності, спрямованої на реалізацію поставленої мети. В науці та освіті як стратегічних аспектах розвитку держави, самоврядування має відносно самостійний характер і самоорганізація повинна невід'ємно доповнюватися організацією науково-освітньої діяльності.

У третьому підрозділі – *«Творча особистість як основний суб'єкт владної взаємодії науково-освітнього простору сучасності»* – зазначено, що сучасна Україна переживає важкий період відстоювання власної незалежності та захисту суверенітету і соціально-політичної цілісності. Сучасний національний науково-освітній простір є дискретним, різноякісним і конфліктним. Обґрунтовано, що для подолання такого його стану необхідним є застосування нетрадиційних підходів, нестандартних рішень. Тому тільки керівник, який є цілісною творчою особистістю, здатною до гармонізації соціальних відносин, зможе взяти на себе відповідальність і за власне життя, і за майбутнє власної організації, і за долю всього соціуму. При цьому наголошено, що кожна людина – потенційний творець.

Проаналізовано теоретичний доробок науковців, які досліджували різні аспекти проблеми творчості як варіанти відносин між суспільством та індивідом (Г. Батіщев,

В. Біблер, Ю. Лотман, А. Нікіфоров та інші). Встановлено, що сучасне наукове співтовариство постійно підсилює вимоги до особистості керівника-інноватора – це має бути свідомо, цілісна, освічена, активна та відповідальна особистість. Окрім того інноватор повинен поділяти принципи толерантності, довіри, партнерства, і як наслідок – бути здатним підтримувати міжсуб'єктний, міжкультурний діалог, продукуючи творчу владну взаємодію.

Визначено, що інноваційна владна взаємодія обумовлена активною свідомістю і способом життя, як окремих керівників так і креативних груп, що вимагають оптимізації владних відносин. Ця свідомість конструює відмінні від традиційного світосприйняття смисли соціальності і, відповідно, специфічні форми владної взаємодії. Вирішальним чинником формування даної форми взаємодії у постіндустріальному суспільстві стала можливість об'єднання активної творчої управлінської діяльності з суспільною потребою розвитку інноваційних технологій, як технічного, так і соціального характеру. Владна інноваційна діяльність в сучасному світі, набагато швидше набуває суспільного визнання. В постіндустріальному суспільстві з'являються умови для виникнення громадянських спільнот, об'єднаних інноваційною спрямованістю, різноманітними програмами, що мають суспільне значення.

Обґрунтовано, що піднесення професійної діяльності керівника на творчий рівень сприятиме подоланню корупції як на організаційному, так і на загальнодержавному рівні. Адже для особистості інноватора основними мотиваторами професійної діяльності виступають не матеріальні чинники, а суспільне визнання. Інноваційна владна взаємодія, виробництво нових смислів для суб'єкта-творця неможлива без діалогу, взаємо-творчості, що реалізується у взаємобутті з іншими. У результаті організації гармонійної владно-управлінської взаємодії керівник-інноватор буде здатен отримати значну підтримку громадян, які відчуватимуть себе причетними до ціннісних аспектів державотворення.

У четвертому підрозділі – *«Формування нової владної еліти як провідне завдання світової освіти і науки»* – встановлено, що у розвинутому постіндустріальному суспільстві творча науково-освітня активність вийшла за межі національних і територіальних кордонів, а універсальна природа наукового знання, як доводить Р. Інглхарт, дозволяє інтелектуальному класу зосередити ресурси і можливості, достатні для контролю і впливу на процеси управління іншими соціальними групами.

Оскільки наукове знання стало безпосередньою продуктивною силою, в постіндустріальному суспільстві відбувається синтез наукової, підприємницької та політичної еліт. Таким чином формується новий владний науково-освітній «центр стійкості», представлений високоосвіченими людьми, залученими в різноманітні сфери управлінської діяльності та орієнтованими на результати, користь яких безпосередньо набуває суспільного визнання.

Цей соціальний процес характеризується як становлення нематеріалістичної, або постматеріалістичної соціальної мотивації. У зв'язку з цим у суспільстві виникає низка нових управлінських проблем. Однією з ключових, є управління діяльністю індивідуальних і колективних соціальних суб'єктів, ядро яких становлять

нематеріалістично мотивовані особистості. Відтак, традиційні принципи та методи соціального управління, що базуються в більшості своїй на соціально-політичних та соціально-економічних стимулах, виявляються не завжди ефективними.

Для сучасної України у світлі останніх подій, пов'язаних з анексією Кримського півострова та Антитерористичною операцією на Сході країни проблема нової соціальної мотивації має свою специфіку. Представники категорії нематеріально-мотивованих суб'єктів часто прагнуть влади не стільки для реалізації своїх творчих амбіцій і знаходження нових шляхів саморозвитку, скільки для того, щоб зруйнувати існуючу систему соціальних відносин і змінити світ. Відтак актуалізується потреба формування адекватно мотивованої і відповідальної національної еліти. У цьому проблемному контексті здійснено критичну рецепцію ідей В. Липинського і Д. Донцова.

На підставі аналізу теоретичного доробку В. Андрущенка, М. Грушевського, Л. Губерського, М. Михальченка, І. Огієнка, В. Скотного визначено, що для формування інтелектуальної національної еліти у сфері науки та освіти потрібен перехід від управлінської праці до управлінської творчості. Проте сфера державного управління – не поле для експериментів. Ціна кожної помилки є зависокою. І саме винайдення адекватних вимогам часу принципів організації і управління науково-освітнім простором має стати міцним підґрунтям для національної модернізації.

У п'ятому розділі – *«Багатовимірність проявів влади у науково-освітньому просторі: світовий досвід, українська специфіка та шляхи оптимізації»* – окреслено соціально-філософське бачення можливостей оптимізації управління науково-освітнім простором сучасного українського суспільства.

У першому підрозділі – *«Аксіологічні аспекти актуалізації влади у науково-освітньому просторі інформаційного суспільства»* – встановлено, що практика підготовки фахівців світового рівня вимагає розширення морального вектору самої суспільної влади як сфери духовного буття суспільства. Актуальною є проблема поєднання інформаційного і морального наповнення науково-освітньої сфери і залучення до критеріїв ефективності її теоретичних конструкцій моральних вимірів як показників міри розвитку людини і суспільства. Без цього не можливе формування і збереження у суспільній свідомості морального ядра.

Проаналізовано напрацювання провідних вітчизняних і світових філософів зі створення нових моделей гуманізації влади та екстраполяції їх на сферу науки та освіти. Особлива увага приділена науково-інформаційним аспектам «влади знання». Вже у Й. Фіхте і В. Дільтея формується ідея «влади знання», що реалізується через інформаційний діалог, в якому принцип раціональності набуває форм владних відносин. Ця ідея отримує теоретичне оформлення у концепції М. Фуко. Він також доводить, що влада в контексті сучасного наукового інформаційного простору є децентрована, вона сприяє людському становленню та створює людину у формах її суб'єктності. Ідею влади над знаннями розробляють В. Кремень та О. Пунченко. Вони конструктивним результатом науково-освітнього дискурсу визначають створення нової освітньої парадигми у межах якої акцент зміщується із засвоєння обсягу інформації на розвиток критичного саморефлексивного мислення, на вміння володіти знаннями, тобто мати над ними владу, що по-перше дозволить ефективно

використовувати ці знання на практиці, по-друге, забезпечить відповідний рівень їх легітимації, а по-третє, надасть можливість адекватно сучасним соціокультурним реаліям ці знання репрезентувати.

Сьогодні в Україні проблема аксіологічного наповнення і спрямування навчального-виховного процесу в навчальних закладах набула особливої актуальності. Це є закономірна реакція на виклики сучасності – від змісту і спрямованості навчальних дисциплін, виховного процесу залежить духовна, морально-психологічна культура нації та рівень національної безпеки. Зважаючи на аномійний стан особистості, неоднозначні соціокультурні впливи на неї, актуалізація влади в освітньому процесі сучасної України має бути спрямована на патріотичне виховання, духовне збагачення і творчу діяльність особистості, щоб надати їй можливість розкрити свої здібності та самореалізуватися на благо Вітчизни.

Згідно з позицією автора, пріоритетними цінностями для науково-освітньої сфери України є цінності свободи, гуманізму, патріотизму, демократизму, соціальної ініціативи, доброчесності та відповідальності. У процесі історичного розвитку в національному науковому просторі сформувалася й низка цінностей, що склали його аксіологічну основу. Насамперед це цінності інновацій і творчості, поза якими неможливий розвиток науки.

У другому підрозділі – *«Специфічні особливості владних відносин в управлінні військовим науково-освітнім простором»* – підкреслено, що система військової науки та освіти є специфічною. Доповнює зміст військової освіти система військово-професійної етики, що є усталеною і визначеною військовими статутами та морально-етичними засадами військових ритуалів і традицій. З огляду на це, здійснено методологічний аналіз основних принципів, функцій, методів, критеріїв і показників ефективності управління системою військової освіти та науки.

Проаналізовано науковий доробок В. Алещенко, В. Афанасенко, В. Баранівського та О. Кобзаря з питань управління наукою та освітою в Збройних Силах України. Управління військовим науково-освітнім простором автором визначено як складна соціо-біо-технічна функціональна система, яка створюється для надійного та ефективного управління військовими науково-освітніми установами та організаціями, науково-освітньою діяльністю військових підрозділів, частин та з'єднань задля забезпечення обороноздатності держави. У ній функціонально пов'язані органи, суб'єкти і об'єкти управління, засоби управління, і система комунікації.

Методологічний аналіз аспектів актуалізації влади в контексті управління військовим науково-освітнім простором доповнено викладками соціальної синергетики. Згідно синергетичної концепції – влада у процесі управління військовим науково-освітнім простором, активізує процес зовнішнього стримування соціальної ентропії в системі військової освіти та науки з метою організації освітніх та військово-наукових відносин, гармонізації структурно-функціональних зв'язків в системі військового науково-освітнього простору та оптимізації шляхів досягнення системних цілей.

Обґрунтовано, що збільшення кількості та якості ступенів свободи суб'єктів військового науково-освітнього простору є запорукою стійкості та прогресивного розвитку складної науково-освітньої системи. Чим більш активним буде сприяння влади щодо інтенсифікації внутрішньо-системної взаємодії та формування у об'єктів системного впливу характерних елементів суб'єктності, тим складніше буде подібний організм вивести з ладу. Під «елементами суб'єктності» розуміються такі внутрішні якості окремих соціальних суб'єктів та системних утворень, які дозволяють їм як проявляти розумну ініціативу у межах визначених можливостей, так і нести відповідальність в першу чергу за якість виконання актуальних завдань.

Визначено, що не можна вимагати від особи сумлінності і відповідальності, не даючи їй достатнього рівня свободи волевиявлення. Відповідальність формується і корегується саме у процесі вільного професійного розвитку особистості. Усвідомлення цієї відповідальності – важка ноша для військових науковців та педагогів, для яких помилка у процесі розробки та створення військової техніки і озброєння, або в процесі навчання та виховання військовослужбовців може коштувати не одне людське життя.

У третьому підрозділі – *«Децентралізація влади у контексті науково-освітнього простору: шляхи реформування та світовий досвід»* – встановлено, що децентралізація управління науково-освітнім простором визначена одним з важливих пріоритетів і принципів світового суспільного розвитку, що визначається у ряді сучасних концепцій і програм. Теоретичним підґрунтям для наукових досліджень з даного напрямку є критична теорія соціальних досліджень та сформована на її основі соціальна філософія (у тому числі, соціальна філософія освіти), критична педагогіка, глобалістика, зокрема, в концепціях «соціальної деліберативності», «суспільної субсидіарності», згідно яких суб'єкт та об'єкт є взаємодіючими факторами соціально-історичного, культурно-цивілізаційного та освітньо-наукового розвитку.

Однак цей принцип актуалізується і реалізується в науково-педагогічних системах провідних країн світу не однаково. З огляду на це, здійснено аналіз науково-освітніх перетворень країн Європейського Союзу, Південної та Північної Америки. Встановлено, що не завжди в світі політика децентралізації влади у контексті науково-освітнього простору вела до підвищення якості та ефективності процесу управління. Запропоновано декілька варіантів можливого пояснення.

Підкреслено, що українська влада тільки в останні роки суттєво актуалізувала рух у напрямку децентралізації управління науково-освітньою сферою. Принцип децентралізації влади передбачає формування багатовимірної надскладної системи взаємоузгодження та взаємодетермінації різноманітних управлінських суб'єктів, основним механізмом якої є соціальна самоорганізація. Рівень відповідальності кожного суб'єкта науково-освітнього простору за результати власної діяльності підвищується в рази. Кількість суб'єктів, що зможуть впливати на організацію педагогічного процесу і контролювати його якість також значно збільшується.

Основними аргументами на користь такої реформи є потенційна можливість досягти більшої ефективності у визначенні суспільних запитів і у використанні ресурсів при вирішенні актуальних проблем науково-освітньої сфери, можливість залучення широких верств громадськості до процесу оптимізації національного

науково-освітнього простору та створення більш ефективної сучасної науково-освітньої системи на регіональному та місцевому рівнях.

У четвертому підрозділі – *«Перспективи формування сучасного національного науково-освітнього простору: інтегративний та комунікативний виміри»* – визначено, що сучасна науково-освітня реальність є комунікативною сферою, що має динамічну структуру та постає в нестійкості і безперервності взаємодії різних рівнів розвитку.

Згідно авторської концепції, людина є центром актуалізації науково-освітнього простору. Формування науково-освітнього простору є надважливим, безперервним та багатовимірним процесом, спрямованим на створення та розвиток інтегративного науково-освітнього середовища, що формується на принципах аподиктичності, інтегративності, децентралізації, демократизації та гуманізації, що повною мірою актуалізує потенціал державного та громадського соціального управління, основним механізмом реалізації якого є інтерсуб'єктивна комунікативна соціальна взаємодія регламентована сукупністю інтегративних тенденцій.

В якості можливої проекції формування багатовимірного науково-освітнього простору автором розроблено інтегративно-теоретичну модель, що складається з наукового, освітнього та інтерсуб'єктивного особистісного простору і відображає зміст кожного компонента простору та демонструє межі інтегративного взаємоперетину векторів спрямованості визначальних процесів у межах простору. Визначено, що формування цілісного науково-освітнього простору можливе лише в єдиному інформаційному полі.

Обґрунтовано, що в умовах надскладних викликів сучасності, для ефективного управління національним науково-освітнім простором необхідно сформувати та актуалізувати комунікативний дискурс як інтерактивну інформаційну інтерсуб'єктивну взаємодію. Стратегія формування комунікативного дискурсу у контексті науково-освітнього простору сучасної України полягає у визначенні пріоритетних цілей щодо консолідації ідеологічно, політично та соціокультурно-строкатої сфери науки та освіти в різних частинах країни (включаючи АР Крим та Луганську і Донецьку області) та розробці відповідного комплексу заходів для їх досягнення.

Інтеграція наукового та освітнього просторів у контексті сучасної української дійсності є особливо відчутною в галузі формування та впровадження системи управління якістю у науково-освітньому просторі України на основі державних і міжнародних стандартів. Якість освіти – це відповідність результатів освітнього процесу сукупності соціальних норм і вимог до особистості, науково-освітнього середовища, в якому відбувається її розвиток, та системи освіти, яка реалізує їх на усіх етапах навчання людини. Якість оцінюється, по-перше, як суспільний ідеал освіченості людини; по-друге, як результат її наукової та освітньої діяльності; і по-третє, як критерій ефективності функціонування науково-освітньої системи.

У п'ятому підрозділі – *«Стратегії глобального управління науково-освітнім простором у контексті інтернаціоналізації»* – встановлено, що стратегічне управління науково-освітнім простором є найважливішим чинником успішного розвитку науки та освіти України в умовах, що постійно ускладнюються. Сутність стратегічного управління полягає у визначенні перспектив, довгострокових цілей,

шляхів та організації науково-освітнього потенціалу нації щодо їх досягнення, воно має базуватися на творчому підході, узагальненні кращого досвіду та впровадженні інновацій.

На основі аналізу міжнародної нормативно-правової бази та праць Дж. Каррі, Дж. Найт та П. Скотта, інтернаціоналізація науково-освітнього простору визначена автором як інтегративний процес, суть якого полягає в активізації ролі міжнародного співробітництва в усіх сферах діяльності наукових і науково-освітніх установ та організацій. Він актуалізується відповідно до обраної стратегії з метою оптимізації міжнародної взаємодії як фактору розвитку. Підкреслено інтегративний зв'язок між процесами глобалізації та інтернаціоналізації світового науково-освітнього простору і визначена необхідність здійснення комплексного характеру управлінського впливу на ці процеси.

Розглянуто три стратегії глобального управління науково-освітнім простором у контексті інтернаціоналізації: стратегія погодженого підходу – що спирається на довгострокову взаємовигідну міжнародну співпрацю; прибуткова стратегія – яка має на меті максимізацію отримання прибутку за рахунок міграції до країни-організатора провідних іноземних фахівців і обдарованих студентів та стратегія розширених можливостей – покликана заохочувати громадян власної країни як до активізації міжнародної співпраці та здобування освіти за кордоном, так і до отримання якісної освіти у вітчизняних вузах, які мають пропонувати конкурентоспроможні науково-освітні послуги.

Визначено фактори, що впливають на ефективність управління процесом інтернаціоналізації науково-освітнього простору, які розподілено на дві групи: внутрішні і зовнішні.

Внутрішні чинники визначають потенціал освітнього закладу або наукової установи: матеріально-технічне забезпечення, рівень розвитку наукового та викладацького складу, рівень володіння адміністрацією, професорсько-викладацьким складом та науковими працівниками установи іноземною мовою; наявність якісних профільних програм, які дозволяють організації знайти свою сферу і пропонувати послуги; співпрацю із зарубіжними вищими навчальними закладами та науковими організаціями; наявність досвіду міжнародної діяльності.

Зовнішні чинники активізуються на рівні держави. Вони охоплюють соціально-політичні, економічні та соціокультурні умови актуалізації науково-освітнього простору. В окресленому аспекті визначальну роль грає політика, що реалізовується у сфері науки та освіти. В сучасній Україні вона набуває чіткішої спрямованості і пропонує нові результативні інструменти реалізації процесу інтернаціоналізації. Облік соціально-економічних умов спирається на демографічні, географічні і економічні дані, які також необхідно враховувати при розробці і реалізації стратегії розвитку науково-освітнього простору.

Автором виділено чотири основні рівні активізації влади в контексті управління/самоуправління глобальним світовим науково-освітнім простором: міжнародний, державний, регіональний та організаційний (в межах окремої установи чи організації). Зазначено, що на кожному реалізується певна владна стратегія за допомогою використання відповідних механізмів управління.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливу наукову проблему – здійснено концептуалізацію феномену влади і владних відносин у контексті управління сучасним науково-освітнім простором і започатковано новий напрям соціально-філософського дослідження науково-освітнього простору як багатовимірного інтегративного поля актуалізації владних відносин. Проведене дослідження надало можливість в узагальнено-теоретичній формі зробити наступні висновки:

1. Влада визначається як цілісний багатовимірний соціокультурний феномен, що проявляється в онтологічному плані – як об'єктивація та суб'єктивація волі; в гносеологічному аспекті – як когнітивна спрямованість до пошуків істини; в екзистенційному плані – як підґрунтя для оптимізації власного існування, в аксіологічному сенсі – як фундаментальна соціокультурна цінність; в суспільно-політичному аспекті – як соціальний ресурс, що актуалізується в процесі соціального управління, а в морально-етичному плані – як соціальна відповідальність, ступінь якої визначає рівень та якість влади.

2. Виділено механізми актуалізації в суцюзому феномену «влади»: об'єктивація та суб'єктивація волі. Об'єктивація проявляється у сенсі відношення «відчуження суб'єктності» коли багатовимірні аспекти буття актуалізують владу як дію, владу як силу та владу як володіння. В результаті об'єктивації суб'єкт, на якого спрямована владна дія, частково або повністю втрачає суб'єктні властивості, перетворюючись на об'єкт владного впливу. Суб'єктивація, навпаки, є зворотнім механізмом «наділення суб'єктністю». Суб'єктивація активується у сенсі відношення інтерсуб'єктивної та екстрасуб'єктивної взаємозалежності, взаємодетермінації та кореляції, коли влада проявляє себе в першу чергу не як дія, а як взаємодія, спрямована на онтологічне взаємоузгодження.

3. В контексті соціального управління структуру влади складають суб'єкт, об'єкт та предмет влади, а також інтегративна система комунікації. Об'єкт влади здебільшого має два боки: як першоджерело влади, що делегує владу певним владним формуванням і об'єкт, що бере на себе обов'язок підкорятися делегованій ним владі, яка перетворюється на суб'єкт влади. Суб'єкт влади – це безпосередній носій влади, який організовує поведінку об'єкта владними засобами відповідно до інтересів цього об'єкта. Основними запоруками ефективного функціонування влади є підтримка суб'єкта влади об'єктом і відповідність організаційних і нормативно-правових основ влади саме інтересам об'єкта влади.

4. Доброчесність є найважливішою для сучасного суспільства інтерсуб'єктивною якістю суб'єкта влади. Формування доброчесності у контексті соціально-філософського аналізу розкривається як екзистенційне морально-етичне переживання «влади над собою», глибинна емоційність та відповідальність «влади над іншим», суб'єктивація «влади над речами», що дозволяє поглянути на феномен влади з боку позицій, які упорядковують антропологічний ресурс та людиновимірність феномену влади. Активізація доброчесності як фундаментальної якості суспільної влади вимагає основи для своєї організації – формування

свідомого суб'єкта справедливості, що можливо лише у ціннісно-орієнтованому науково-освітньому просторі.

5. Людиновимірність інтерсуб'єктивних стратегій актуалізації феномену влади проявляється крізь призму «любові до людини». Любов до людини, згідно авторської концепції, ґрунтується на повазі до неї, живиться унікальним почуттєво-емоційним досвідом, виражається в актуалізації комунікативної сфери (потребі в спілкуванні, що за умов недосяжності, активується в інтерсуб'єктивній площині у вигляді внутрішнього діалогу) та в стійкому бажанні долучитися до фізичного і духовного світу людини, до її екзистенційного простору. Механізми владної об'єктивації та суб'єктивації проявляються і у ситуації влади людини над нематеріальними об'єктами і максимально відкриваються у феномені володіння, що як досвід влади, сприяє формуванню у людини навичок ціннісного відношення до світу.

6. Національна ідея проявляється як вища форма знання про особливості духовного розвитку нації, найважливіша аксіологічна підстава, що визначає національне буття та спрямованість вектору владних відносин. Тріадою українських національних цінностей є цінності «Воля», «Доля» та «Рівність», визначені М. Грушевським. Як будь-який складний соціокультурний концепт, національна ідея має статичну і динамічну характеристику. Статична характеристика розкривається в сукупності компонентів, за допомогою яких вона формується і обґрунтовується. Науково-освітній простір має стати осередком формування консолідуючих ідей з метою прогнозування та розробки шляхів ефективного та гармонічного розвитку української нації.

7. Постіндустріальний соціокультурний розвиток в якості свого механізму і джерела влади має наукову інновацію. Інновація як механізм розвитку владних відносин реалізується через певні принципи владної дії, серед яких: вивільнення ресурсів для підтримки тих напрямків, які сприяють підвищенню ефективності; владна дія має бути адаптивною, безперервною і стійкою, щоб бути адекватною постійному руху і змінам сучасної соціокультурної реальності; сучасна влада змушена постійно визначати та спрямовувати якісну зміну соціальних станів, завдяки чому вона може сприяти стійкості суспільства. Сучасна комунікативна влада сполучає стійкість і розвиток, корелюючи одне через інше.

8. Система і процес соціального управління є інтегратором всіх ресурсів суспільства, насамперед інтелектуально-інформаційних, соціальних, і багато в чому визначає прогрес суспільного розвитку. Соціальне управління має спиратися на базові соціальні ресурси: творчий потенціал особистості, стійку та адаптивну соціальну організацію, інтелектуальну власність та інформацію. Тому в процесі аналізу соціального управління актуалізується значення науково-освітнього середовища, як сфери інтеграції соціальних традицій та суспільних інновацій.

9. Основними механізмами організації владних відносин в контексті соціального управління у сучасному інформаційно-комунікативному суспільстві є суб'єкт-суб'єктна інформаційна та вольова взаємодія. На основі інформаційної взаємодії формується система знань про процес управління, виробляються форми і методи його оптимізації, здійснюється планування і прогнозування управлінської

діяльності. Вольова взаємодія забезпечує реалізацію і втілення на практиці соціального інтересу за допомогою концентрації, мобілізації зусиль, використання духовних, фізичних, енергетичних і матеріальних ресурсів, спрямованих на отримання відповідного результату.

10. Науково-освітній простір визначено інтерактивно-організованим середовищем, основним механізмом створення якого є інформаційна та вольова взаємодія суб'єктів наукової та освітньої діяльності, що спрямовуються спільними соціально-значимими цілями, керуються єдиними принципами вирішення науково-освітніх завдань, проте визначаються можливістю актуалізації індивідуальної творчої свободи під час вибору засобів реалізації поставленої мети. Цілісність науково-освітнього простору забезпечується за рахунок взаємоінтеграції його елементів і зв'язків між ними за умов наявності єдиної концепції управління.

11. У контексті науково-освітнього простору виділяються наступні принципи владно-управлінської взаємодії: аподиктичності, інтегративності, гуманізму, демократизму та децентралізації. Ефективними методами управління виступають: переконання, заохочення та стимулювання, тобто ті методи, які спрямовані на актуалізацію інформаційної та вольової взаємодії. У сучасній моделі успішного соціального управління, особливо у царині освіти та науки, найважливішими методами владного управління мають стати спонукання до розвитку і особистий приклад.

12. Професійна управлінська творчість вимагає від сучасних керівників окрім професійних і особистісних якостей, підтримки низки морально-етичних принципів. Керівник повинен бути добросовісним, відповідальним, поділяти принципи толерантності, довіри, партнерства, і як слідство – здатним підтримувати міжсуб'єктний діалог, продукуючи творчу владну взаємодію. Піднесення професійної діяльності керівника на творчий рівень сприятиме подоланню корупції як на організаційному, так і на загальнодержавному рівні. Адже для творчої особистості взаємодія з суспільством будується в першу чергу з акцентом не на матеріальне задоволення, а на суспільне визнання. Інноваційна владна взаємодія не можлива без діалогу, взаємо-творчості, що реалізується у взаємо-бутті з іншими в результаті якої керівник-інноватор здатен отримати значну підтримку населення.

13. Від змісту та аксіологічного спрямування науково-освітнього простору залежить ступінь національного розвитку, культура нації та рівень національної безпеки. Пріоритетними цінностями для України залишаються цінності свободи, гуманізму, людської гідності, демократизму, соціальної ініціативи, відповідальності та національної самосвідомості. В процесі історичного розвитку в національному науковому просторі сформувалася й низка цінностей, що склали його аксіологічну основу. Насамперед це цінності інновацій і творчості, поза якими неможливий розвиток науки.

14. Система військової науки та освіти є специфічною. Відмінними є принципи і методи її організації, які чітко детермінуються нормативно-правовим полем військової діяльності. Управління військовим науково-освітнім простором визначено як складна соціо-біо-технічна функціональна система, яка створюється для надійного та ефективного управління військовими науково-освітніми

установами та організаціями, науково-освітньою діяльністю військових підрозділів, частин та з'єднань задля забезпечення обороноздатності держави. У ній функціонально пов'язані органи, суб'єкти і об'єкти управління, засоби управління, і система комунікації.

15. Децентралізація управління науково-освітнім простором є одним з пріоритетів суспільного розвитку. Принцип децентралізації влади передбачає формування багатовимірної надскладної системи взаємоузгодження та взаємодетермінації управлінських суб'єктів, основним механізмом якої є соціальна самоорганізація. Рівень відповідальності кожного суб'єкта науково-освітнього простору за результати власної діяльності має значно підвищитися. В Україні основними аргументами на користь реформи є: потенційна можливість досягти більшої ефективності у визначенні суспільних запитів і у використанні ресурсів при вирішенні актуальних проблем науково-освітньої сфери; можливість залучення широких верств громадськості до процесу оптимізації національного науково-освітнього простору; створення більш ефективної сучасної науково-освітньої системи на регіональному та місцевому рівнях.

16. Людина є центром актуалізації науково-освітнього простору. Прагнення людини до самореалізації є системоутворюючим фактором створення інтегративного науково-освітнього простору. В якості можливої проєкції формування багатовимірного науково-освітнього простору нами розроблено конвергентну модель, що включає науковий, освітній та соціально-особистісний інтерсуб'єктивний простір, яка відображає зміст кожного компонента простору та демонструє межі інтегративного взаємоперетину спрямованості владного вектору в його межах. Всі компоненти, перебуваючи в стані комунікації, об'єднуються в динамічну систему, котра узгоджується за допомогою механізмів інтерсуб'єктивного взаємосприяння.

17. Сучасна науково-освітня реальність розглядається нами як комунікативна сфера, що має динамічну структуру та постає в нестійкості і безперервності взаємодії різних рівнів розвитку. Формування науково-освітнього простору є надважливим, безперервним та багатовимірним процесом, спрямованим на створення та розвиток інтегративного науково-освітнього середовища, що формується на принципах аподиктичності, інтегративності, децентралізації, демократизації та гуманності, що повною мірою актуалізує потенціал державного та громадського соціального управління, основним механізмом реалізації якого є інформаційна та вольова взаємодія регламентована сукупністю інтегративних тенденцій.

18. Інтернаціоналізація науково-освітнього простору визначається як інтегративний процес, суть якого полягає в активізації ролі міжнародного співробітництва в усіх сферах діяльності наукових і науково-освітніх установ та організацій. Він актуалізується відповідно до обраної стратегії з метою оптимізації міжнародної взаємодії як фактору розвитку. Існує стійкий інтегративний зв'язок між процесами глобалізації та інтернаціоналізації світового науково-освітнього простору, що визначає необхідність здійснення комплексного управлінського впливу на ці процеси.

19. Як національні, так і глобальні процеси у світовому науково-освітньому просторі потребують адекватного владного регулювання. Виділено чотири рівні активізації влади в контексті інтернаціоналізації управління світовим науково-освітнім простором: міжнародний, державний, регіональний та організаційний; на кожному реалізується певна владна стратегія та діють екстернальні та інтернальні фактори впливу. Активізація влади на кожному з рівнів має бути спрямована на визначення перспектив, довгострокових і короткострокових цілей та організацію науково-освітнього потенціалу щодо їх досягнення та базуватися на творчому підході, узагальненні кращого досвіду і впровадженні інновацій.

20. Стратегічне управління науково-освітнім простором є найважливішим чинником успішного розвитку науки та освіти України в умовах, що постійно ускладнюються. Реалізація стратегії розширених можливостей з метою інтернаціоналізації науково-освітнього простору країни, має фокусуватися як на збереженні національного наукового потенціалу, так і на забезпеченні підсилення інституційної спроможності для здійснення міжнародних стратегічних комунікацій; синергії зусиль органів влади, науково-освітніх установ, бізнесу та громадянського суспільства для збільшення та оптимізації присутності України у міжнародному академічному, культурному та громадському середовищі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Кримець Л. В. Філософія влади та управління науково-освітнім простором: монографія / Л. В. Кримець. – К.: Золоті ворота, 2016. – 410 с.
2. Крымец Л. В. Социальное взаимодействие в контексте постиндустриального общества на современном этапе развития: монографія / Л. В. Крымец. – Saarbrücken, Germany: Lap Lambert Academic Publishing, 2012. – 163 с.
3. Кримець Л. В. Філософські аспекти влади в управлінні науково-освітнім простором: монографія / Л. В. Кримець. – К.: Золоті ворота, 2015. – 383 с.
4. Кримець Л. В. Аксиологічні аспекти патріотизму в контексті соціального управління: монографія / Л. В. Кримець, С. І. Пальчик. – К. : Поліграфічний центр НУОУ, 2013. – 250 с. *(у співавторстві, авторський внесок становить 4,5 д.а.)*
5. Актуальні питання ідеології та ідеологічної роботи в українському війську: монографія / Алещенко В. І., Баранівський В. Ф., Кобзар А. О., Кримець Л. В. / під заг. ред. В. Ф. Баранівського. – К. : Золоті ворота, 2014. – 235 с. *(у співавторстві, авторський внесок становить 3,2 д.а.)*

Статті у наукових фахових виданнях України:

6. Крымец Л. В. Феноменология власти / Л. В. Крымец // Перспективи. – 2012. – № 1 (50). – С. 126–131
7. Krymets L. V. Interpromotion in social systems: principle of the rational activity / L. V. Krymets // Наукове пізнання. Методологія та технологія. – 2011. – № 1(26). – С. 18–22.

8. Кримець Л. В. Управління. Соціальне управління. Філософсько-методологічний аналіз / Л. В. Кримець // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2013. – № 2(120). – С. 38–48.
9. Кримець Л. В. Діалогічні аспекти соціального управління в контексті глобалізації / Л. В. Кримець // Перспективи. – 2012. – №3 (53). – С. 51–56.
10. Крымец Л. В. Социальное взаимодействие в военной деятельности: принципы организации / Л. В. Крымец // Культура народов Причерноморья. – 2011. – № 212. – С. 129–132.
11. Крымец Л. В. Социальное взаимодействие в контексте философии диалога / Л. В. Крымец // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського: Серія «Філософія. Культурологія. Політологія. Соціологія. – 2011. – № 2 Том 24 (63). – С. 245–254.
12. Krymets L. V. The methodological analysis of management, social management, military-social management / L. V. Krymets // Перспективи. – 2013. – №1(55). – С. 55–64.
13. Кримець Л. В. Система управління військами у контексті методологічного аналізу / Л. В. Кримець // Перспективи. – 2012. – №2 (52). – С. 42–47.
14. Крымец Л. В. Этические контексты военной деятельности / Л. В. Крымец // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Философия. Культурология. Политология. Социология. – 2011. – Т. 24 (63). – № 3-4. – С. 300–306.
15. Кримець Л. В. Контекстуальні передумови виникнення соціальної феноменології / Л. В. Кримець // Наукове пізнання. Методологія та технологія. – 2013. – №1 (30). – С. 78–83.
16. Крымец Л. В. Система управления войсками как социально-философская проблема / Л. В. Крымец // Культура народов Причерноморья. – Серия: Философия. Политология. Социология. – 2012. – № 3-4. – С. 128–134.
17. Крымец Л. В. Определяющие основания философских идей П. Д. Юркевича и К. Д. Ушинского в контексте формирования философии образования XIX века / Л. В. Крымец // Філософія освіти. – 2014. – № 1/2014. – С. 371–378.
18. Кримець Л. В. Ретроспективний аналіз феномену управління у соціально-філософському дискурсі / Л. В. Кримець // Перспективи. – 2013. – №2 (56). – С. 64–68.
19. Кримець Л. В. Соціально-філософські орієнтири багато вимірності гуманітарної освіти майбутніх офіцерів / Л. В. Кримець // Наукове пізнання. Методологія та технологія. – 2011. – №2 (28). – С. 26–32.
20. Кримець Л. В. Соціально-філософський аналіз феномену соціальної нерівності / Л. В. Кримець // Культура народов Причерноморья. – Серия: Философия. Политология. Социология. – 2014. – № 267 (2). – С. 209–212.
21. Кримець Л. В. Онтологія влади у дискурсі античної філософії / Л. В. Кримець // Перспективи. – 2013. – №3 (57). – С. 52–56.
22. Кримець Л. В. Феномен влади як об'єкт соціально-філософського аналізу / Л. В. Кримець // Наукове пізнання. Методологія та технологія. – 2013. – №2 (31). – С. 75–81.

23. Кримець Л. В. Українська філософія про владу і пошуки ідеального суспільного устрою / Л. В. Кримець // *Перспективи*. – 2014. – №4 (62).– С. 33–38.

24. Кримець Л. В. Науково-освітній простір у сфері соціально-філософського дискурсу / Л. В. Кримець // *Наукове пізнання. Методологія та технологія*. –2014. – №2 (33).– С. 75–84.

25. Krymets L. V. Formation of axiological foundations in modern socio-economic space / L. V. Krymets // *Перспективи*. – 2015. – №1 (63).– С. 49–52.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз наукового цитування:

26. Кримець Л. В. Управління комунікативним дискурсом у науково-освітньому просторі / Л. В. Кримець // *Scientific Journal «ScienceRise»*. – 2015. – №10 (15).– С. 56–60 (включений до міжнародних наукометричних баз даних – *Index Copernicus, PИИЦ (Росія), CrossRef, WolrdCat, DOAJ, BASE, ResearchBib, DRJI, CiteFactor, OAJI, Ulrich’s Periodicals Directory, SIS (Scientific Indexing Servises) (USA); Sherpa/Romeo, Advanced Science Index, General Impact Factor (GIF)*).

27. Крымец Л. В. Микрософія. Зарождение нового направления / Л. В. Крымец // *Scientific Journal «ScienceRise»*. – 2015. – №11 (16).– С. 100–104(включений до міжнародних наукометричних баз даних – *Index Copernicus, PИИЦ (Росія), CrossRef, WolrdCat, DOAJ, BASE, ResearchBib, DRJI, CiteFactor, OAJI, Ulrich’s Periodicals Directory, SIS (Scientific Indexing Servises) (USA); Sherpa/Romeo, Advanced Science Index, General Impact Factor (GIF)*).

28. Кримець Л. В. Стратегії глобального управління науково-освітнім простором у контексті інтернаціоналізації / Л. В. Кримець // *Філософія освіти*. – 2015. – № 2/2015. – С. 252-263 (включений до міжнародних наукометричних баз даних – *PИИЦ, EBSCO, CiteFactor, MIAR, Registry of Open Acces Repositories, OCLC WolrdCat, CYBERLENINCA RU*).

29. Кримець Л. В. Децентралізація влади у контексті науково-освітнього простору / Л. В. Кримець // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наукових праць*. –2016. – №64.– С. 227–241. (включений до міжнародних наукометричних баз даних – *ULRICHSWEB Global serials Directory, PИИЦ (Росія), EBSCO PUBLISHING, WolrdCat, Academic Search Engine (BASE, Німеччина), ResearchBib, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Index Copernicus (Польща)*).

30. Кримець Л. В. Микрософія влади у контексті науково-освітнього простору / Л. В. Кримець // *Антропологічні виміри філософських досліджень*. – 2016. – №9.– С. 105–112. (включений до міжнародних наукометричних баз даних – *Index Copernicus (Польща), Google Scholar, Impact Factor OAJI*).

31. Крымец Л. В. Микрософія влади: інтерсуб’єктивний аналіз / Л. В. Крымец // *Scientific Journal «ScienceRise»*. – 2016. – №9/1 (26).– С. 44–48(включений до міжнародних наукометричних баз даних – *Index Copernicus, PИИЦ (Росія), CrossRef, WolrdCat, DOAJ, BASE, ResearchBib, DRJI, CiteFactor, OAJI, Ulrich’s Periodicals Directory, SIS (Scientific Indexing Servises) (USA); Sherpa/Romeo, Advanced Science Index, General Impact Factor (GIF)*).

32. Крымец Л. В. Гендерные аспекты социального управления в контексте образовательного пространства / Л. В. Крымец // Вестник Российского философского общества. – 2014. – №1 (69).– С. 67–69.

33. Крымец Л. В. Феноменология власти в контексте социально-философского анализа / Л. В. Крымец // Социально-гуманитарные знания. – 2014. – № 1.– С. 257–266.

34. Крымец Л. В. Власть любви в контексте геополітики / Л. В. Крымец // Вестник Российского философского общества. – 2013. – №1.– С. 95–97.

35. Крымець Л. В. Актуалізація феномену влади в контексті соціального простору / Л. В. Крымець // Идеи. – 2014. – № 1 (3).– С. 16–23

36. Крымец Л. В. Рождение микрософии / Л. В. Крымец // Вестник Российского философского общества. – 2016. – №2 (78).– С. 62–64.

Статті у інших вітчизняних та закордонних наукових виданнях:

37. Крымец Л. В. Проблемные аспекты национальной идентичности / Л. В. Крымец // Образование. Наука. Научные кадры. – 2012. – №8. – С. 146–149.

38. Krymets L. V. Social-philosophical and educational aspects of globalization / L. V. Krymets // Education-technology-computer science. Main problem of technology and professional education. Scientific annual. – Rzeszow, 2013. – № 4/part 1. – P. 310–315.

39. Крымец Л. В. Социальное управление в контексте военной деятельности / Л. В. Крымец // Закон и право. – 2013. – №1. – 2013. – С. 117–120.

40. Крымець Л. В. Проблема легітимності політичної влади в суспільстві / Л. В. Крымець // Вісник національного університету оборони України. – 2013. – № 5(36).– С. 347–353.

41. Крымець Л. В. Конструктивні особливості міжсуб'єктного діалогу як соціального фрактала у контексті постіндустріального суспільства / Л. В. Крымець // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. – 2013. – С. 393–398.

42. Крымець Л. В. Сучасний національний науково-освітній простір / Л. В. Крымець // Збірник наукових праць «Військова освіта» Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. – 2015. – № 1(31). – С. 252–258.

АНОТАЦІЇ

Крымець Л. В. Феномен влади в управлінні науково-освітнім простором. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 2017.

Дисертація присвячена концептуалізації феномену влади і владних відносин у контексті управління науково-освітнім простором.

В роботі розкрито змістовні аспекти формування науково-освітнього простору як інтегративної єдності, визначено основні методологічні аспекти управління

сучасним науково-освітнім простором та окреслено специфіку його формування. Автором окреслено можливості оптимізації напрямків спрямованості владного вектору в контексті управління науково-освітнім простором сучасного українського суспільства.

Ключові слова: феномен влади, владні відносини, науково-освітній простір, освітній процес, соціальне управління, соціальна взаємодія, соціальна відповідальність.

Крымец Л. В. Феномен власти в управлении научно-образовательным пространством. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени доктора философских наук по специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. – Институт высшего образования Национальной академии педагогических наук Украины. – Киев, 2017.

Диссертация посвящена концептуализации феномена власти и властных отношений в контексте управления научно-образовательным пространством.

В работе раскрыты методологические основания актуализации власти как социально-философского феномена и проведен ретроспективный анализ исследований основных форм властного бытия общества в процессе исторического развития. Подчеркнуто методологическое значение социального управления для понимания сущности власти и властных отношений, предложены пути оптимизации и гуманизации процесса социального управления в Украине и мире.

Автором освещены содержательные аспекты формирования научно-образовательного пространства как интегративного единства, определены основные методологические аспекты управления современным научно-образовательным пространством и очерчена специфика формирования военного научно-образовательного пространства Украины.

Современная научно-образовательная реальность рассматривается как коммуникативная сфера, которая имеет динамическую структуру и формируется в неустойчивости и непрерывности взаимодействий различных уровней развития. Научно-образовательное пространство определяется как интерактивная целенаправленно организованная среда, основным субъектом которой является сознательная, ответственная и творческая личность, формируемая в процессе осуществления научной и образовательной деятельности. Основным механизмом развития научно-образовательного пространства, является информационное и волевое творческое взаимодействие.

В работе обозначены возможности оптимизации направленности властного вектора в контексте управления научно-образовательным пространством современного украинского общества. В качестве возможной проекции формирования многомерного научно-образовательного пространства определена интегративная модель, состоящая из научного, образовательного и интересубъективного личностного пространства, отражающая содержание каждого компонента пространства и демонстрирующая пределы интегративного

взаимопересечения векторов направленности определяющих процессов в пределах пространства.

Интернационализация научно-образовательного пространства определена как интегративный процесс, суть которого состоит в активизации роли международного сотрудничества во всех сферах деятельности научных и научно-образовательных учреждений и организаций. Он актуализируется в соответствии с избранной стратегией с целью оптимизации международного взаимодействия как фактора устойчивого развития. В работе доказано, что существует устойчивая интегративная связь между процессами глобализации и интернационализации мирового научно-образовательного пространства, которая определяет необходимость совершения комплексного управленческого воздействия на эти процессы.

Стратегическое управление научно-образовательным пространством признано залогом успешного развития науки и образования Украины в постоянно усложняющихся условиях. Сущность стратегического управления заключается в определении перспектив, долгосрочных целей и путей организации научно-образовательного потенциала нации к их достижению, оно должно базироваться на творческом подходе, обобщении передового опыта и внедрения инноваций. В государственном масштабе информационное научно-образовательное пространство в целом должно объединять в себе информационные научные и образовательные пространства всех регионов и научно-образовательных учреждений страны. Объединение отдельных организационных и самоорганизующихся сегментов между собой в современном гражданском обществе должно строиться на основании взаимных договоров и соглашений о сотрудничестве на равноправной основе.

Ключевые слова: феномен власти, властные отношения, научно-образовательное пространство, образовательный процесс, социальное управление, социальное взаимодействие, социальная ответственность.

Krymets L. V. The phenomenon of power in the management of scientific and educational space. – Manuscript.

The dissertation for doctor degree in philosophical sciences, specialty 09.00.03 – social philosophy and philosophy of history. – Institute of higher education of the Academy of pedagogical sciences of Ukraine – Kyiv, 2017.

The dissertation is devoted to the conceptualization of the phenomenon of power and power relations in the context of management of scientific and educational space.

The dissertation is conceptualized substantive aspects of scientific and educational space as integrative unity, the main methodological aspects of modern scientific and educational space and outlines the specific of its formation. The author outlines the areas of optimization opportunities direction vector ruling in the context of management of scientific and educational space of modern Ukrainian society.

Keywords: the phenomenon of power, power relations, scientific and educational space, educational process, social management, social interaction, social responsibility.